

## Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἱεροθέου «Τὸ “βασιλείον ἱεράτευμα” καὶ ἡ ἱερωσύνη»

(πηγή: romfea.gr, 08.07.10,

ἑλληνικὸς τονισμὸς καὶ σελιδοποίηση : «ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ»)

Πρόσφατα διάβασα δύο κείμενα ... με τίτλους «Ἡ ὀρθόδοξη κατανόηση τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Χριστιανικῶν Μυστηρίων» καὶ «Ὁ Χριστὸς Μέγας Ἀρχιερέας· ἡ "Ἱερωσύνη" τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσα ἱεραποστολικὴ εὐθύνη», καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ κείμενο ... με τίτλο «Συνέχεια τοῦ διαλόγου γιὰ τὴν μετάφραση στὴν λατρεία».

Δυστυχῶς, ὅμως, τὰ συνοδικὰ καὶ ἐπισκοπικά μου καθήκοντα καὶ ἄλλες ὑποχρεώσεις δὲν μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἀσχοληθῶ με τὰ θέματα ποὺ τίγονται σὲ αὐτὰ σὲ ἓνα ἄμεσο καὶ σύντομο χρονικὸ διάστημα.

Καὶ τώρα, ποὺ τὸ κάνω, θὰ θίξω μερικὰ βασικὰ ζητήματα, χωρὶς νὰ εἰσέλθω σὲ λεπτομέρειες, σὲ μικρότητες καὶ μικροψυχίες.

Κατὰ καιροὺς γράφονται διάφορα γιὰ τὰ κείμενά μου, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ ἀπαντῶ σὲ ὅλα εἴτε ἐπειδὴ ἐλλεῖπει ὁ χρόνος εἴτε ἐπειδὴ δὲν ἀσκεῖται σοβαρὴ κριτικὴ.

Ἐδῶ ὅμως τὸ θέμα νομίζω ὅτι εἶναι σοβαρό, ἀφοῦ ἀναφέρεται στὴν πεμπουσία τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Διευκρινιστικὰ θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι με τὸν κ. Π. Β. ἤμασταν σχεδὸν «συνταξιῶτες» (ἓνα χρόνο διαφορά), παρακολουθοῦσαμε κοινὰ μαθήματα καὶ εἶχαμε τοὺς ἴδιους καθηγητὲς, ἀπλῶς, ἐγὼ ἐνθουσιάστηκα ἀπὸ τὴν πατερικὴ θεολογία καὶ κυρίως τὴν θεολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, –ὅπως τὴν ἀνέλυε ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Χρήστου καὶ ὅλη ἡ «σχολή» ποὺ ἐκεῖνος δημιούργησε καὶ συνέχισε ἀργότερα ὁ καθηγητὴς π. Ἰωάννης Ρωμανίδης– ἐνῶ ἐκεῖνος ἐνδιέτριψε στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ἀκολουθοῦσε περισσότερο τὶς ἀπόψεις ποὺ ἐξέφραζε ὁ καθηγητὴς Σάββας Ἀγουρίδης.

Ἐπομένως, οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. Π. Β. ἦταν γνωστὲς σὲ μένα, ἀλλὰ δὲν περίμενα ὕστερα ἀπὸ τόσες θεολογικὲς μελέτες ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, ποὺ διατυπώθηκαν καὶ με διατριβὲς στὶς Θεολογικὲς Σχολὲς τῶν δύο Πανεπιστημίων, νὰ ὑποστηρίζονται οἱ ἴδιες ἀπόψεις. Καὶ αὐτὸ λέγεται γιὰ τὸ παρελθόν, ὅπως ἔχει ὑποστηριχθῆ ἀπὸ πολλοὺς, ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι προκειμένου νὰ ἀντιμετωπίσουμε τοὺς «καθολικούς» ἀντλούσαμε ἐπιχειρήματα ἀπὸ τοὺς προτεστάντες, καὶ προκειμένου νὰ ἀντικρούσουμε τὶς ἀπόψεις τῶν προτεστάντων ἀντλούσαμε ἐπιχειρήματα ἀπὸ τοὺς «καθολικούς».

Τελικὰ, διαπιστώθηκε ὅτι καὶ γιὰ τὶς δύο κατευθύνσεις ἔχουμε δικὰ μας ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα ἀντλοῦμε ἀπὸ τὴν ζωντανὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας ποὺ εἶναι ἡ «ἱστορικὴ Ἐκκλησία» χωρὶς διαλείμματα καὶ ἱστορικὰ κενά.

Ἐπίσης, με τὸν π. Β. Θ. συζητήσαμε στὸ παρελθόν, ἀνταλλάξαμε ἐπιστολὲς καὶ μετέπειτα παρακολουθῶ τὰ κείμενά του, τὰ ὁποῖα μοῦ δημιουργοῦν ἔντονο προβληματισμὸ γιὰ πολλοὺς λόγους, ποὺ δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος χῶρος καὶ χρόνος νὰ ἐκθέσω.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπο, παρατηρῶ ὅτι ὁ μὲν κ. Π. Β. ἔγραψε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ

ἦττον μὲ εὐπρέπεια, ἂν καὶ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπό μου ἦταν ὑποκειμενικὸς καὶ ἀποσπασματικὸς, ὁ δὲ π. Β. Θ., λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸν πρῶτο, ἔγραψε μὲ ὀξύτερο ἢ ἀπρεπῆ τρόπο, ἀγνοώντας ὅτι ὡς Κληρικὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπονομεύω τὴν θεολογία τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ὁμολογία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τὴν ὁποία ἐξέφρασα σὲ πολλὰ κείμενα.

Κάποιος μοῦ εἶπε ὅτι ἡ κρίση κρίνει τὸ κρίναντα, καὶ ἔχει δίκαιο. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, μοῦ ἀρκεῖ ἡ γνώμη τῶν συγχρόνων θεουμένων καὶ ἐξαγιασμένων ἀνθρώπων γιὰ τὰ κείμενά μου.

Ἄς ἐπιτραπῆ καὶ μία ἐπὶ πλέον εἰσαγωγικὴ παρατήρηση. Καλὸν θὰ εἶναι, ὅταν θέλουμε νὰ ἀσκήσουμε κριτικὴ, νὰ ἐκφράζουμε τὶς ἀπόψεις μας, ποὺ ἐξάγονται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ τὴν ἐμπειρία τῶν Ἁγίων, μὲ ἀγάπη, μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ εὐπρέπεια, χωρὶς νὰ ἀναφέρουμε ὀνόματα καὶ χωρὶς νὰ κρίνουμε ἄπρεπα καὶ ὑποκειμενικὰ τὸ ἔργο ἄλλων Κληρικῶν καὶ θεολόγων. Αὐτὸ ἔπραξα στὰ δύο προηγούμενα κείμενά μου γιὰ τὴν μετάφραση τῶν λειτουργικῶν κειμένων.

Οἱ προσωπικὲς ἐπιθέσεις καὶ οἱ εἰρωνεῖες δείχνουν ἐμπάθεια, πράγμα τὸ ὁποῖο φανερώνει ὅτι δὲν ἐξασκεῖται σοβαρὴ ἐπιστημονικὴ ἐργασία, ἀλλὰ καὶ οὔτε δηλώνει ἐκκλησιαστικὸ ἦθος. Ἄλλωστε, ὅταν θέλουμε νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ «βασιλεῖον ἱεράτευμα» –ἐρμηνεῖα τοῦ ὁποίου θὰ ἀποδοθῆ πιὸ κάτω– πρέπει νὰ δείχνουμε ὅτι ἀνήκουμε ἐν τῇ πράξει σὲ αὐτό.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀπαραίτητα διευκρινιστικὰ θὰ ἐπικεντρώσω τὴν σκέψη μου σὲ μερικὰ ἐνδεικτικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν γνώμη μου εἶναι τὰ σοβαρότερα.

### 1. Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Παράδοση

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἀποκάλυψη καὶ φανέρωση τοῦ ἀσάρκου Λόγου στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ τοῦ σαρκαωμένου Λόγου στὴν Καινὴ Διαθήκη, κυρίως ἡ πλήρης ἀποκάλυψη τὴν Πεντηκοστή, εἶναι ἡ πηγὴ τῆς πίστεώς μας. Ὁ ἀδελφόθεος Ἰούδας τὸ λέγει αὐτὸ σαφέστατα: «ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει» (Ἰούδ. α΄, 3).

Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων δόθηκε ἀπὸ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ «ἅπαξ» στοὺς Ἁγίους τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, σὲ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν φθάσει σὲ ἓνα πνευματικὸ ἐπίπεδο ζωῆς, προκειμένου νὰ δεχθοῦν τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἀλήθεια. Αὐτοὶ ποὺ δέχθηκαν τὴν ἀποκάλυψη «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» (Ἐβρ. α΄, 1) εἶναι οἱ Προφῆτες, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Ἅγιοι διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Στὸ Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας ὁμολογοῦμε: «Οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφρόνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν· οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρῦσσομεν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν...».

Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὑπογραμμίζει ὅτι ὑπάρχει ταυτότητα ἐμπειριῶν: «τί γε ἄλλο ἢ ὅτι τοῦτο τελειότης ἐστὶ σωτήριος ἔν τε γνώσει καὶ δόγμασι, τὸ ταυτὰ φρονεῖν προφήταις, ἀποστόλοις, πατράσι, πάσιν ἀπλῶς, δι' ὧν τὸ ἅγιον Πνεῦμα μαρτυρεῖται λαλήσαν περί τε Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ».

Ἐπομένως, ἡ ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ζῶσα Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, προκειμένου νὰ ἐρμηνεύσουμε τὰ χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς χρησιμοποιοῦμε τὴν διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Προτεστάντες κάνουν «αὐτόνομη» καὶ «ἐπιστημονικὴ» ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὑποτιμοῦν τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, διότι θεωροῦν ὅτι οἱ Πατέρες εἶναι τὰ σύννεφα τὰ ὁποῖα κάλυψαν τὸν ἥλιο, ποὺ λέγεται Χριστός, ὅπως μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκούσω, γι' αὐτὸ καὶ ἀστοχοῦν.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπενθυμίσω τὰ σημαντικὰ κείμενα τοῦ μακαριστοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται στὸ βιβλίο Ἁγία Γραφή, Ἐκκλησία, Παράδοση. Σὲ αὐτὰ παρατηρεῖται ἡ σαφέστατη σχέση μεταξὺ Ἐκκλησίας, Ἁγίας Γραφῆς καὶ Παραδόσεως, ποὺ λειτουργεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον στὴν Ἐκκλησία γράφει διὰ τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὸ ἴδιο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στὴν Ἐκκλησία ἐρμηνεύει διὰ τῶν Πατέρων τὴν Ἁγία Γραφή. Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι ἓνα αὐτοτελὲς καὶ αὐτόνομο βιβλίο, ἀλλὰ ἐρμηνεύεται μέσα στὴν Ἐκκλησία. Θὰ παρατεθῆ ἓνα ἀπόσπασμα:

«Ἐὰν διακηρύξωμεν ὅτι ἡ Γραφή εἶναι αὐτάρκης, ἀπλῶς τὴν ἐκθέτομεν εἰς ὑποκειμενικὴν, αὐθαίρετον ἐρμηνείαν, καὶ ἔτσι τὴν ἀποκόπτομεν ἀπὸ τὴν ἱερὰν πηγὴν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ Γραφή μᾶς δίδεται εἰς τὴν Παράδοσιν. Εἶναι τὸ ζωτικὸν ἐπίκεντρον τῆς ἀποκρυσταλλώσεως. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, προηγεῖται μυστικῶς καὶ εἶναι πληρεστέρα τῆς Γραφῆς. Αὐτὸ δὲν περιορίζει τὴν Γραφὴν οὔτε ρίπτει σκιὰν ἐπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια μᾶς ἀποκαλύπτεται ὄχι μόνον ἱστορικῶς. Ὁ Χριστὸς ἐνεφανίσθη καὶ συνεχίζει νὰ ἐμφανίζεται ἐνώπιόν μας ὄχι μόνον εἰς τὴν Γραφὴν, ἀλλ' ἀποκαλύπτεται ἀμεταβλήτως καὶ ἀδιακόπως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὸ ἰδικόν του Σῶμα. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πρώτων Χριστιανῶν τὰ Εὐαγγέλια δὲν εἶχον ἀκόμη γραφῆ καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ εἶναι ἡ μόνη πηγὴ γνώσεως. Ἡ Ἐκκλησία ἐνεργοῦσε συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ, τὸ σπουδαιότερον, τὸ Εὐαγγέλιον ἐγεννήθη ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς τῆς θείας Εὐχαριστίας. Εἰς τὸν Χριστὸν τῆς Εὐχαριστίας οἱ Χριστιανοὶ ἐγνώρισαν τὸν Χριστὸν τῶν Εὐαγγελίων καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἢ εἰκόν του κατέστη ζῶσα δι' αὐτούς».

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπομνησθῆ καὶ τὸ σοβαρὸ κείμενο τοῦ μακαριστοῦ π. Ἰωάννη Ρωμανίδη μὲ τίτλο «Κριτικὸς ἔλεγχος τῶν ἐφαρμογῶν τῆς Θεολογίας», στὸ ὁποῖο ἀναλύεται ἡ ἄποψη ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι λόγος Θεοῦ, ἀλλὰ εἶναι λόγος περὶ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ταύτιση τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὴν Ἁγία Γραφή συνιστᾷ σοβαρότατο, θεολογικὸ σφάλμα ποὺ παραπέμπει στὴν προτεσταντικὴ παράδοση.

Ἔτσι, ἡ προσπάθεια μερικῶν νὰ ἐπιστρέψουν στὴν λεγομένη παράδοση τῆς Βίβλου, τὴν λεγομένη βιβλικὴ θεολογία, ἀγνοώντας κυριολεκτικὰ ὅλη τὴν μετέπειτα ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ὄζει προτεσταντισμοῦ καὶ τελικὰ φονταμενταλισμοῦ. Αὐτὸ στὴν πραγματικότητα ἐκφράζει τὸ «πνεῦμα» τοῦ φονταμενταλισμοῦ, ποὺ συνδέεται μὲ τὶς προτεσταντικὲς ομάδες ποὺ ἀπέρριψαν τὴν πατερικὴ παράδοση καὶ αὐτὸ παρατηρεῖται στὸν Ἰουδαϊσμὸ καὶ τὸν Ἰσλαμισμό.

Ἔχοντες ὑπ' ὄψη τὰ ἀνωτέρω, δὲν μποροῦμε ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς νὰ ἀποδεχθοῦμε τὴν διάκριση μεταξὺ βιβλικῆς θεολογίας, λατρευτικῆς θεολογίας καὶ

πατερικής θεολογίας, ούτε μπορούμε να υιοθετήσουμε την άποψη περί Ιωαννείου, παυλείου, καππαδοκικής, παλαμικής κλπ. θεολογίας.

Μπορεί, βεβαίως, κανείς να μελετᾷ ἕναν συγκεκριμένο Ἀπόστολο καὶ Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ὑπονοῆ ὅτι αὐτὸς ἔχει μιὰ ἄλλη διαφορετική θεολογία ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους καὶ Πατέρες. Μιὰ ἐνδεχόμενη διαφορά εἶναι ὄχι στὴν θεολογία, ποὺ εἶναι ἡ ἀποκαλυπτική γνώση, ἀλλὰ στὴν ἔκφρασή της, ἡ ὁποία γίνεται ἀνάλογα μὲ τὴν παιδεία καὶ τὰ χαρίσματα κάθε Ἀποστόλου καὶ Πατρός, καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ θέματα ποὺ εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσει στὴν ἐποχὴ του.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι σημαντική ἡ προσφορά τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη, ποὺ στηρίζεται στὸν ἅγιο Συμεὼν τὸν νέο Θεολόγο, γιὰ τὴν διάκριση μεταξὺ ἀκτίστων ρημάτων μὲ τὰ ὁποῖα βιώνεται ἡ ἀποκάλυψη (βλ. Β Κορ. ιβ', 4) καὶ κτιστῶν ρημάτων, νοημάτων καὶ εἰκονισμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα μεταφέρεται αὐτὴ ἡ ἄκτιστη πραγματικότητα σὲ κάθε ἐποχὴ, γιὰ νὰ ἀπαντήσουν στὰ προβλήματα ποὺ ἀναφύονται εἰδικὰ ἀπὸ τὴν φιλοσοφία.

## 2. «Ἱεράτευμα ἅγιον», «βασιλείον ἱεράτευμα», «βασιλεία τοῦ Θεοῦ»

Ὁ κ. Π. Β. στὸ δεύτερο ἀπὸ τὰ ἄρθρα του, ποὺ ἀνέφερα πιὸ πάνω, κάνει λόγο γιὰ τὸ ὅτι ἡ ἱερωσύνη στὴν Παλαιὰ Διαθήκη «ἐκτελοῦσε λειτουργήματα ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, ἂν καὶ ὁ ρόλος τοῦ ἱερατείου πραγματωνόταν μὲ διαφόρους τρόπους»· ὅτι «στὸν ἐκτὸς τῆς Βίβλου εἰδωλολατρικὸ κόσμος, οἱ ἱερεῖς ἀποτελοῦσαν (ὅπως ἀκριβῶς σὲ κάθε θρησκευτικὸ σύστημα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα) τοὺς ἐνδιάμεσους μεσίτες μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων»· ὅτι ὁ Χριστὸς κατήργησε τὴν ἱερωσύνη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἔτσι τώρα «ἡ ἱερωσύνη ἀνήκει κατ' ἀρχὰς στὸν Χριστό, ποὺ εἶναι ὁ ἀρχιερέας, καὶ δευτερευόντως σὲ ὅλους τοὺς βαπτισμένους πιστοὺς, στὸ βασιλείον ἱεράτευμα»· ὅτι «πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι στὸ πλαίσιο τῆς λειτουργικῆς πρακτικῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ἱερωσύνη πέρασε τυπικὰ στὸ χειροτονημένο ἱερατεῖο, ἰδιαίτερα τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς, καὶ ἔτσι σταδιακὰ ἄρχισε νὰ δίνεται ἡ ἐντύπωση (μερικὲς μάλιστα φορές καὶ ἀφελῶς νὰ ὑποστηρίζεται), ὅτι ἡ ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ προσωποποιεῖται ἀποκλειστικὰ στὸν ἐπίσκοπο καὶ μέσῳ αὐτοῦ στοὺς ἱερεῖς»· ὅτι «ἡ λειτουργία τῶν χειροτονημένων τάξεων (ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι, κλπ.) εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴ διατήρηση τῆς τάξεως... Εἶναι αὐτονόητο ὅτι χάριν τῆς τάξεως, εἶναι ἀπολύτως φυσικὸ καὶ ἀναγκαῖο κάποιος νὰ προεξάρχει... Τὸ νὰ προΐσταται, ὅμως, κάποιος τῆς λειτουργίας δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα μὲ τὸ νὰ ἀσκεῖ ἱερατικὸ λειτουργήμα» κ.ο.κ.

Μιὰ τέτοια ἐρμηνεία μπορεῖ νὰ φαίνεται σαγηνευτική, ἀλλὰ δημιουργεῖ μιὰ σύγχυση στὰ χαρίσματα καὶ δὲν στηρίζεται στὴν ὅλη ἐκκλησιαστικὴ παράδοση.

Στὴν Ἁγία Γραφή ὑπάρχουν μερικὰ χωρία ποὺ κάνουν λόγο γιὰ «ἱεράτευμα ἅγιον», γιὰ «βασιλείον ἱεράτευμα», γιὰ τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του μᾶς ἔκανε «ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ», ὅτι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι «βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς». Ὅμως, αὐτὰ τὰ χωρία πρέπει νὰ ἐρμηνευθοῦν ὀρθόδοξα μέσα ἀπὸ τὶς πατερικὲς, ἐρμηνευτικὲς ἀναλύσεις καὶ ὄχι μὲ αὐθαίρετο τρόπο, ὅπως κάνουν οἱ Προτεστάντες, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονται τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἰσόκυρη μὲ τὴν Ἁγία Γραφή. Γι' αὐτὸ στὴν συνέχεια θὰ παραθέσω τὴν πατερικὴ ἐρμηνεία στὰ

συγκεκριμένα αυτά χωρία και στο άμεσως επόμενο κεφάλαιο θα κάνω λόγο για την πνευματική και την μυστηριακή ιερωσύνη.

Ο Απόστολος Πέτρος στην Καθολική του επιστολή γράφει: «και αυτοί ως λίθοι ζώντες οικοδομείσθε οίκος πνευματικός, ιεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α΄ Πέτρ. β΄5). Σαφέστατα ἐδῶ το «ιεράτευμα ἅγιον» ἀναφέρεται στὸν πνευματικὸ οἶκο ποὺ ἔχει οἰκοδομηθῆ ἀπὸ ζῶντες λίθους, μέσα στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται πνευματικὲς θυσίες, καὶ ὄχι ἀπλῶς στὴν θεία Λειτουργία ποὺ τελεῖται στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἐρμηνεία, τὴν ὁποία δίνει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, στὸ τί εἶναι τὸ ἅγιον ιεράτευμα καὶ πῶς νοεῖται ἡ θυσία τὴν ὁποία προσφέρει:

«Καὶ πάνω εἰς ὅλα, θυσία τῶν χριστιανῶν ἡ εὐάρεστος τῷ Θεῷ εἶναι, τὸ νὰ θυσιάζουν καὶ νὰ ἀφιερώνουν ὅλας τὰς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματός των εἰς τὸν Θεόν, ἀπεχόμενοι ἀπὸ κάθε πάθος, καὶ ἀκαθαρσίαν. Περὶ ἧς γράφει καὶ παρακαλεῖ τοὺς χριστιανοὺς ὁ μακάριος Παῦλος λέγων: "Παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν". (Ρωμ. ιβ΄ . 1) καὶ τρόπον τινὰ κάθε χριστιανὸς ὅλος ψυχῇ καὶ σώματι, εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὲν ἔσω ἄνθρωπος, εἶναι τὸ βῆμα τοῦ ναοῦ, ἡ δὲ καρδιά, εἶναι ἡ ἁγία Τράπεζα, ὁ δὲ νοῦς, εἶναι ὁ Ἱερεὺς, ἡ δὲ προαίρεσις, καὶ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ θυσία, καὶ ὀλοκαύτωσις, τὴν ὁποίαν προσφέρει ὁ νοῦς εἰς τὸν Θεὸν ἐπάνω τῆς καρδίας, καθὼς ἔτσι παρωμοίωσε τὸν Χρυσορρήμονα, Ἰωάννης ὁ Εὐχαΐτων ἐν τινι τροπαρίῳ τοῦ πρὸς αὐτὸν Κανόνος».

Παραπέμπει δὲ σὲ ἀπάντηση ποὺ ἔδωσε ὁ ἀββᾶς Βαρσανούφιος σὲ διάκονο ποὺ τὸν ἐρώτησε γιὰ τὰ Μυστήρια ποὺ γίνονται ἐσωτερικὰ στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμιλεῖ γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ λειτουργία τῆς καρδίας, ὅταν «κραυγάζει ἀδιαλείπτως ὁ νοῦς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.....» καὶ γιὰ τὴν «εὐπρέπειαν τοῦ ἀθανάτου ἁμνοῦ», ποὺ βλέπει ἐντὸς του, καὶ γιὰ τὴν κοινωνία αὐτοῦ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος. Πρόκειται, δηλαδή, γιὰ μιὰ ἐσωτερικὴ στὴν καρδιὰ ἱερὴ Λειτουργία ποὺ γίνεται παράλληλα μὲ τὴν λογικὴ λατρεία στὸν κτιστὸ Ναό.

Τὰ περὶ ἁγίου ιερατεύματος τὰ ἐξηγεῖ ὁ Απόστολος Πέτρος σὲ ἓνα ἀμέσως επόμενο χωρίο, ὅταν κάνει λόγο γιὰ τὸ βασιλεῖο ιεράτευμα: «ὕμεις δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖοιον ιεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς» (Α΄ Πέτρ. β΄, 9).

Στὸ χωρίο αὐτὸ τὸ «βασιλεῖοιον ιεράτευμα» –βασιλικὸ καὶ ἱερατικὸ χάρισμα– ποὺ συνδέεται μὲ τὸ «γένος ἐκλεκτόν, ἔθνος ἅγιον» ἀναφέρεται στὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ, τῆς ὁποίας μετέχουν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ καὶ στὶς δυνατότητες τὶς ὁποῖες ἔχουν νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ σκότος «εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς».

Ὁ Απόστολος Πέτρος, ποὺ συμμετεῖχε στὸ ὄρος Θαβὼρ καὶ εἶδε τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ ὡς Φῶς, χρησιμοποιεῖ τὴν λέξη φῶς, ὄχι μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ συμβολικὴ ἔννοια, ἀλλὰ μὲ τὴν καθαρῶς θεολογικὴ ἔννοια, ὡς ὄραση καὶ μέθεξη τοῦ ἀκτίστου Φωτός. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ περιεχόμενο καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἐπιστολῶν, ἂν διαβασθοῦν προσεκτικὰ.

Ἀσφαλῶς πρόκειται γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ ὅλων τῶν Χριστιανῶν, Κληρικῶν

και λαϊκών. Ὅποτε, ὁ ὄρος «βασιλείον ἱεράτευμα» ἀναφέρεται ὄχι ἀπλῶς στοὺς βαπτισθέντες, ἀλλὰ σὲ αὐτοὺς ποὺ εἶναι «βεβαπτισμένοι» καὶ «βεβαιόπιστοι», ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος, καὶ μετέχουν τῆς θεοποιῦ ἑνεργείας τοῦ Θεοῦ.

Ἐπίσης, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψή του ἀναφέρεται στὸ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα καὶ τὴν ἐν γένει ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ εἶναι βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς: «Ἐποίησας αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἀπ. Ε΄, 10)

Ὅταν μελετήσῃ κανεὶς προσεκτικὰ τὸ χωρίο αὐτὸ μέσα σὲ ὅλη τὴν συνάφειά του, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι πρόκειται γιὰ ὕμνο ποὺ ἐψάλη στὴν οὐράνια θεία Λειτουργία ποὺ εἶδε ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἡ ὁποία γινόταν ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ Θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἄρνιου, τὸ ὁποῖο στεκόταν «ὡς ἐσφαγμένον» «ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων». Σὲ μιὰ στιγμὴ αὐτῆς τῆς οὐράνιας Λειτουργίας οἱ εἴκοσι τέσσερις Πρεσβύτεροι «ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ ἁρνίου», ἔχοντας καθένας ἀπὸ αὐτοὺς κιθάρα καὶ χρυσὲς φιάλες γεμάτες ἀπὸ θυμιάματα ποὺ ἦταν οἱ προσευχὲς τῶν ἁγίων καὶ ἔψαλαν «ὠδὴν καινὴν, λέγοντες: ἅγιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης καὶ ἡγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἀπ. ε΄, 9-10).

Φαίνεται καθαρότατα ὅτι ἡ φράση ποὺ ἀναφέρεται στοὺς ἁγίους ὡς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς εἶναι ἐσχατολογικὴ, προσδιορίζει δηλαδὴ τὴν οὐράνια θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία ὅμως βιώνεται ὡς ἐν ἄρραβῶνι καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴ αὐτὴ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν φθάσει στὴν πνευματικὴ κατάσταση τῆς θεώσεως. Δὲν πρόκειται, δηλαδὴ, γιὰ μιὰ στατικὴ καὶ τυπικὴ κατάσταση ποὺ συνδέεται μόνον μὲ τὴν χάρι τοῦ Βαπτίσματος –ἀφοῦ θὰ ὑπάρξουν βαπτισμένοι ποὺ δὲν θὰ σωθοῦν– ἀλλὰ γιὰ τὴν ὅλη πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν θέωση, μὲ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν μετοχὴ στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς ὀρθόδοξες ἐκκλησιαστικὲς προϋποθέσεις.

Μέσα σὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ πρέπει νὰ δοῦμε καὶ τὸ ἄλλο ἀποκαλυπτικὸ χωρίο, ποὺ συνδέει τοὺς Ἱερεῖς μὲ τὴν βίωσιν τῆς πρώτης ἀναστάσεως: «μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεῦτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ’ ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ’ αὐτοῦ χίλια ἔτη» (Ἀπ. κ΄, 6).

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ Ἀρέθας Καισαρείας, ἐξηγώντας γιὰ τὸ τί σημαίνει «ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς», ἀναφέρεται στὴν νίκη ἐναντίον τῶν παθῶν καὶ τὴν πνευματικὴ θυσία ποὺ γίνεται ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀγωνίζονται τὸν καλὸ ἀγῶνα τῆς πίστεως. Γράφει συγκεκριμένα: «Τοῦτο καὶ ἐπ’ ἐντεῦθεν ἤδη κατὰ τὸ γράμμα λαμβάνουσι τέλος, καθ’ ὅτι καὶ βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς οἱ θεράποντες θεοῦ καὶ πιστοὶ διατελοῦσιν. Ἔστι δὲ νοῆσαι καὶ θεωρητικώτερον, βασιλεῖς μὲν, τοὺς κατὰ τῶν παθῶν τῆς νίκης τὸν βασιλείον στέφανον ἀναδησαμένους· ἱερεῖς δέ, τοὺς θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, ἑαυτοὺς κατηρητικότητας. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, καὶ ὁ τὴν γῆν, τὴν τοῖς πράεσιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπηγγελμένην κατακληρονομεῖσθαι, στοιχῶν, οὐ τοῖς ἀστόχοις προσλογισθεῖη. Καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον καὶ θεωρητὸν τοῖς πολλοῖς, τὴν κατὰ νόμον αἰνίττεται πολιτείαν, εἰσαγωγικωτέραν οὖσαν καὶ στοιχειώδη τοῦ κατὰ Χριστὸν τελεωτάτου

πολιτεύματος, παρ' ὅσον οὐδὲν ἐτελείωσεν ὁ νόμος· κατὰ δὲ τὸ ὄντως ὄν, τὴν κατὰ τὸ μέλλον μακαρίαν βιοτήν, αἰωνίαν τὲ οὖσαν καὶ ἀκατάλυτον».

Τὴν ἴδια ἐρμηνεία δίνει καὶ ὁ Ἄνθιμος Ἱεροσολύμων. Γράφει: «Ἄλλὰ μὴν καὶ βασιλεῖς ἡμᾶς κατέστησας καὶ ἱερεῖς, τουτέστι δύναμιν δέδωκας ἡμῖν κυριεῦν τῶν παθῶν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι κληρονομεῖν τὴν αἰώνιον βασιλείαν. Ἱερεῖς δέ, ἵνα θυσίαν εὐπρόσδεκτον τὰ σώματα προσάγωμεν τῷ Θεῷ διὰ τῆς σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας».

Ἐπομένως, στὰ βασικὰ αὐτὰ χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὸ «βασιλείον ἱεράτευμα» καὶ τὸ «ἅγιον ἱεράτευμα» ἀναφέρονται στὴν πνευματικὴ ζωὴ ποὺ εἶναι πορεία ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ βιώσεως τῆς ἀκτίστου ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ στατικὴ κατάσταση, οὔτε γιὰ μιὰ ἐκκοσμικευμένη κοινότητα, ἀλλὰ γιὰ βίωση τῆς Χάριτος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε ὁ ὅρος «βασιλείον ἱεράτευμα» συνδέει καὶ τὸ βασιλικὸ καὶ τὸ ἱερατικὸ χάρισμα καὶ εἶναι μέθεξή ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ χαρίσματος τοῦ «βασιλείου ἱερατεύματος» ἀπαιτεῖται ὀρθόδοξος προσδιορισμὸς τοῦ ὅρου «Βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

Στὴν Καινὴ Διαθήκη γίνεται εὐρύτατος λόγος γιὰ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἦδη ὁ Χριστὸς κήρυττε: «μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. δ', 17). Πρόκειται γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Δευτέρου Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος στὸν κόσμον καὶ τὴν μέθεξή τῆς ἀκτίστου δόξης τῆς θεότητός Του ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν πρόκειται δηλαδὴ γιὰ μιὰ κτιστὴ πραγματικότητα, ἀλλὰ γιὰ τὴν θέωση τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν κοινωνία του μὲ τὴν ἄκτιστη δόξα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Μαθητὲς Του: «ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει» (Μάρκ. θ', 1). Κατὰ τὴν διδασκαλία τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, αὐτὸ ἀναφέρεται στὴν ὄραση τοῦ ἀκτίστου Φωτὸς ποὺ ἔγινε στὸ ὄρος Θαβὼρ τὴν ἡμέρα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ.

Συγκεκριμένα, μιλώντας ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ «δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ βασιλείαν ἑαυτοῦ καλῶν τὸ φῶς τῆς οἰκείας μεταμορφώσεως». «Πανταχοῦ ἐστὶν ὁ τοῦ παντὸς βασιλεὺς καὶ πανταχοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ὥστε τὸ ἔρχεσθαι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν οὐ τὸ ἄλλοθεν ἀλλαχόσε παραγίνεσθαι δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ φανεροῦσθαι ταύτην τῇ δυνάμει τοῦ θείου Πνεύματος». Καὶ αὐτὴ ἡ δύναμη τῆς βασιλείας «οὐχ ἀπλῶς τοῖς τυχούσιν ἐγγίνεται, ἀλλὰ τοῖς ἐστηκόσι μετὰ τοῦ Κυρίου, τουτέστι τοῖς ἐστηριγμένοις ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ καὶ τοῖς κατὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τούτοις ἀναφερομένοις ὑπὸ τὸν λόγον πρότερον εἰς ὄρος ὑψηλόν, δηλονότι τῆς φυσικῆς ἡμῶν ταπεινότητος ὑπεραναβιβαζομένοις».

Μέσα στὴν προοπτικὴ αὐτὴ ἡ θεία Εὐχαριστία, ὡς βίωση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, εἶναι μέθεξή στὴν ἄκτιστη δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἀπλῶς μιὰ τυπικὴ καὶ μηχανικὴ παρουσία Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν κατὰ τὴν διάρκειά τῆς τελέσεως τῆς θείας Λειτουργίας. Τίποτε μέσα στὴν Ἐκκλησία δὲν γίνεται τυπικὰ καὶ μηχανικὰ.

Ἐπίσης, ἡ θεία Εὐχαριστία ὡς βίωση τῶν ἐσχάτων πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ μέσα ἀπὸ τὴν ἐμπειρία ποὺ εἶχε ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τῆς ὁράσεως τῆς θείας Λειτουργίας ποὺ γίνεται στὸν οὐρανό. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὡς μαθητὴς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θεολογίας, ἀξιώθηκε ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ νὰ δῇ τὸ οὐράνιο συλλείτουργο,

τὸ Ἄρνιον ὡς ἐσφαγμένον, τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς δόξης καθήμενον, τοὺς ἀγγέλους νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεὸ καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Μάρτυρες νὰ δοξάζουν τὸν καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς δόξης. Ἔτσι, ἡ βίωση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐσχάτων δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ χωρὶς ἐσωτερικὴ καρδιακὴ ζωὴ.

Αὐτὸ ἐκφράζεται σαφέστατα στὸ βιβλίον «Μυσταγωγία» τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, στὸ ὁποῖο ἀναλύεται ἡ θεία Λειτουργία ὡς βίωση τῶν ἐσχάτων, ἀφοῦ εἶναι μιὰ κίνηση τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Χριστοῦ, ἀπὸ τὸν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας χῶρο ἕως τὰ ἔσχατα, τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὴν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Θεοῦ. Παράλληλα, ὅμως, ὁ ἅγιος Μάξιμος σὲ αὐτὸ τὸ βιβλίον περιγράφει καὶ τὴν νοερὰ λειτουργία, ὡς ἐπιστροφή τοῦ νοῦ ἀπὸ τὴν διάχυσή του στὸν περιβάλλοντα κόσμον καὶ τὴν εἴσοδό του στὸ θυσιαστήριον τῆς καρδιάς. Ἔτσι, λοιπόν, στὴν «Μυσταγωγία» τοῦ ἁγίου Μαξίμου συνδυάζεται σαφέστατα ἡ βίωση τῶν ἐσχάτων τῆς θείας Λειτουργίας μετὰ τὴν βίωση τῆς νοερᾶς λειτουργίας στὸ θυσιαστήριον τῆς καρδιάς.

Ἐπομένως, τὸ «βασιλεῖον ἱεράτευμα» εἶναι ἡ ὅλη πορεία τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου, Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ὅπως τὴν ἐρμηνεύουν οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερος ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς στὰ ἔργα του μετὰ τὴν θεολογία του ποὺ ἀναφέρεται στὴν πρακτικὴ φιλοσοφία ἢ κάθαρση, τὴν φυσικὴ θεωρία ὁ φωτισμὸς καὶ τὴν μυστικὴ θεολογία ἢ θέα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸς ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ποὺ συνδέει τὸν κλῆρον τῶν Ἁγίων μετὰ τὴν μετοχὴν τοῦ φωτὸς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ: «εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἰκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ» (Κόλ. α', 12-13).

Κατὰ συνέπεια τὸ «ἱεράτευμα ἁγίων» καὶ τὸ «βασιλεῖον ἱεράτευμα» συνδέονται μετὰ τὴν μέθεξιν τῆς «Βασιλείας τοῦ Θεοῦ» καὶ εἶναι πνευματικὰ χαρίσματα ποὺ ἔχουν ὅσοι ὀδεύουν πρὸς τὴν θέωση καὶ ἐμπνέονται ἀπὸ αὐτήν. Ὑπάρχουν δὲ Χριστιανοὶ βαπτισμένοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ διαφόρους τρόπους ἐκπίπτουν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν κατάστασιν.

### 3. Πνευματικὴ καὶ μυστηριακὴ Ἱερωσύνη

Ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἀνάλυσιν φαίνεται ὅτι ἡ πνευματικὴ ἱερωσύνη εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν μυστηριακὴν ἱερωσύνην, ἢ καλύτερα ἡ πνευματικὴ ἱερωσύνη εἶναι ἡ βάση καὶ τοῦ εἰδικοῦ χαρίσματος τῆς Ἱερωσύνης, ἀλλὰ εἶναι καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὅπως βιώνεται στὴν Ἐκκλησία.

Ὁ Χριστὸς ἐξέλεξε τοὺς Ἀποστόλους καὶ Μαθητὲς καὶ τρεῖς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς παρέλαβε μαζί Του στὸ ὄρος Θαβώρ, ὅπου ἀξιώθηκαν νὰ δοῦν τὴν δόξα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἤτοι εἶδαν τὸ Φῶς τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, ἄκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς καὶ σκεπάσθησαν ἀπὸ τὴν νεφέλην τὴν φωτεινὴν, τὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (βλ. Ματθ.ιζ', 1-9, Μάρκ. θ', 1-9, Λουκ. θ' 28-36). Στὴν συνέχεια, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ δι' αὐτοῦ ἔγιναν μέλη τοῦ δοξασμένου Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης καὶ ὅσοι ἄκουσαν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου βαπτίσθησαν, κρίσθησαν καὶ ἔγιναν πραγματικὰ



μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἔχοντας τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπομένως, ὅσοι βαπτίζονταν ἦταν μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέλη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: « Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 27).

Ὅμως, οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Ἀναστάντα Χριστὸ καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ συγχωροῦν ἁμαρτίες: «καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἂν τινῶν κρατῆτε, κεκράτηνται» (Ἰω. κ΄, 22-23), τὸ ὁποῖο δὲν ἔλαβαν ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἐπίσης ἔλαβαν τὴν Χάρη νὰ τελοῦν τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα Μυστήρια. Ἔτσι, οἱ Ἀπόστολοι ἐνεργοῦσαν ὡς ἐντεταλμένοι καὶ ἐντολοδόχοι τοῦ Χριστοῦ, ἔχοντας τὸ εἰδικὸ χάρισμα τῆς Ἀρχιερωσύνης, κατὰ τὸν λόγον «ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ» (Λουκ. ι΄, 16), εἶναι «φορεῖς τῆς Ἀρχιερωσύνης τοῦ Χριστοῦ». Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐκχώρησαν μιὰ διακονία στοὺς Διακόνους, τοὺς ὁποίους χειροτόνησαν καὶ ἀργότερα ἐκχώρησαν καὶ ἀρμοδιότητα καὶ στοὺς Πρεσβυτέρους. Αὐτὴ ἡ ἐκχώρηση ἀρμοδιοτήτων εἶναι χειροτονία.

Στὶς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου φαίνεται σαφέστατα ἡ διάκριση τῶν χαρισμάτων ποὺ ἐνεργοῦν στὴν Ἐκκλησία. Στὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ γράφεται: «Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶ, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἢ φανερώσῃς τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, ἐτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἐτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεῖα γλωσσῶν· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 4-11).

Σὲ ἄλλο σημεῖο ὁ Ἀπόστολος διακρίνει σὲ κατηγορίες τοὺς χαρισματούχους καὶ σὲ ἰδιαίτερη διαβάθμιση: «καὶ οὐς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 28). Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συναντᾶμε καὶ στὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολή: «Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. δ΄, 11-12). Μάλιστα δὲ στὴν Β΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ τοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι σαφέστερος, ὅταν γράφῃ γιὰ τὴν σαφῆ διάκριση τῶν χαρισματούχων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας: «μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδασκαλοὶ; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;» (Β΄ Κορ. ιβ΄, 29-30). Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο καὶ οἱ Ἀπόστολοι θεωροῦνται ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ καὶ γι' αὐτὸ συνιστᾶ ὁ Ἀπόστολος: «πεῖθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελεῖς γὰρ τοῦτο» (Ἐβρ. ιγ΄, 17).

Οί αποστολικοί αὐτοὶ λόγοι εἶναι σαφέστατοι καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ ἀποδεχθῶ τὸν λόγο τοῦ κ. Πέτρου Βασιλειάδη ὅτι μὲ τὴν διάκριση μεταξὺ Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν «συντηροῦνται στοιχεῖα ὑπεροχῆς, ἐντὸς τῆς λατρείας, στοιχεῖα δηλαδὴ ἐντελῶς ξένα καὶ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸ ἐσχατολογικὸ ὄραμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ».

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὑπογραμμίζει τὴν διαφορὰ μεταξὺ ποιμένων καὶ ποιμαινομένων, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐξωτερικὴ, ἀλλὰ πραγματικὴ καὶ οὐσιαστικὴ. Τὰ λαϊκὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκουν στοὺς ποιμαινομένους, ἐνῶ οἱ Κληρικοὶ ἀνήκουν στοὺς ποιμένες. Γράφοντας γιὰ τὴν τάξη λέγει: «Τάξις συνέχει καὶ τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια· τάξις ἐν τοῖς νοητοῖς, τάξις ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, τάξις ἐν ἀγγέλοις». Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μέσα στὴν Ἐκκλησία, μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς. Ὅλοι ἀνήκουν στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καθένας ἔχει τὸ ἰδιαίτερο χάρισμα. «Τὸ μὲν γὰρ ἄρχει καὶ προκαθέζεται, τὸ δὲ ἄγεται καὶ εὐθύνεται, καὶ οὔτε ταυτὸν ἀμφοτέρωθεν ἐνεργεῖ, εἴπερ μὴ ταυτὸν ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι». «Ὁ μὲν διδασκέτω, ὁ δὲ μανθανέτω». «Ὁ μὲν ἀρχέτω καὶ προβεβλήσθω, ὁ δὲ δικαιοῦσθω διὰ τῆς ὑπουργίας».

Προτρέπει δὲ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάλογα μὲ τὸ χάρισμα ποὺ ἔχουν, νὰ μιμοῦνται τὰ πρόσωπα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. «Εἰ μὲν εἶ Μωϋσῆς, καὶ τῆς νεφέλης εἴσω χώρησον καὶ λάλει Θεῷ καὶ φωνῆς ἄκουε καὶ δέξαι νόμον, νομοθέτησον. Εἰ δὲ Ἰακώβ, συνανάβηθι μὲν, ἀλλὰ τῆς νεφέλης ἔξω στήθι πλησίον. Εἰ δὲ Ἰθάμαρ τις ἢ Ἐλεάζαρ καὶ τρίτος ἀπὸ Μωϋσέως, ἢ τῆς γερουσίας τις καὶ τῶν Ἑβδομήκοντα, ἔτι πόρρωθεν στήθι, κὰν τῆ στάσει τὸ τρίτον ἔχων. Εἰ δὲ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν πολλῶν εἷς, οὐ προσίεται σε τὸ ὄρος, οὐ κὰν θηρίον θίγη, λιθοβοληθήσεται· κάτω μείνον καὶ μόνης ἄκουε τῆς φωνῆς, καὶ ταύτης, ἀγνίσας σεαυτὸν καὶ καθάρας, ὡς διατέταξαι».

Ἀναφερόμενος καὶ πάλι στὸν Μωϋσῆ γράφει: «Τίς τῶν ἱερέων ἐτελείου τὰς χεῖρας; Μωϋσῆς. Τίς τῶν τελειομένων ὁ πρῶτος; Ἰακώβ. Καὶ ἔτι πρὸ τούτων τίς τὰ πρὸς Θεὸν ἦν; Καὶ τίς ἀντὶ φωνῆς τῷ λαῷ; Εἷς δὲ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσήει τις, πλὴν ἑνός; Ἄει δὲ οὗτος; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἦν ὅτε».

Τὸ σημαντικό στὰ χωρία αὐτὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου εἶναι ὅτι, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν λόγῳ τῆς ἐνσαρκώσεως, ὅ,τι ἰσχύει στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὡς πρὸς τὴν σχέση μὲ τὸν Θεό, ἰσχύει καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὅπως καὶ ἄλλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιοῦν παραδείγματα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Αὐτὸ τὸ κάνουν καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ὅπως φαίνεται στὶς Ἐπιστολές τους, ποὺ χρησιμοποιοῦν πολλὰ παλαιοδιαθηκικά χωρία, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι στὴν Καινὴ Διαθήκη ἔχουμε τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου.

Ἵπάρχει, λοιπόν, πνευματικὴ ἱερωσύνη καὶ εἰδικὴ μυστηριακὴ ἱερωσύνη. Σὲ παλαιότερο κείμενό μου ἔκανα λόγο γι' αὐτὸ τὸ γεγονός. Δηλαδὴ, κάθε Χριστιανὸς μὲ τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρίσμα καὶ τὴν θεία Εὐχαριστία ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλη εὐαγγελικὴ ζωὴ, τὴν θεολογικὴ ἔννοια τῆς συνέργειας, ἐνώνεται μὲ τὸν Χριστὸ καὶ συμμετέχει σὲ ὁλόκληρη τὴν ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. Φυσικὰ αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπὸ μιὰ τυπικὴ συμμετοχὴ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ἀλλὰ μὲ τὴν μέθεξη τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν προσωπικὸ ἀγῶνα καθενὸς μέλους τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ καὶ ἀντὶ τοῦ ὄρου γενικὴ ἱερωσύνη, προτιμῶ τὸν ὄρο πνευματικὴ ἱερωσύνη. Ἄν ὁ Χριστιανὸς δὲν αἰσθάνεται ἐνεργοῦσα τὴν Χάρη τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος-Χρίσματος

στην καρδιά του με την θεολογική αρχή της συνέργειας, δὲν μπορεί νὰ γίνεται λόγος στὸ ὅτι συμμετέχει στὴν ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλωστε, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σαφέστατα κάνει λόγο γιὰ τὴν μὴ ἐνεργοποίηση τοῦ Χαρίσματος ἀπὸ ἀμέλεια: «συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς» (Β΄ Κορ. Γ΄, 1), ὅπως καὶ γιὰ πτώσεις τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας (Β΄ Τιμ. δ΄, 9).

Ὁ Χριστιανὸς καὶ ὅταν μετέχη τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεί νὰ ἱερουργήσει τὰ Μυστήρια, ἀλλὰ κάνει μιὰ ἄλλη «θυσία», τὴν προσφορά τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ στὸν Θεό: «Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν, καὶ μὴ συζηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον» (Ρωμ. ιβ΄, 1-2).

Ὅταν ἐρμηνεύσῃ κανεὶς τὸ χωρίο αὐτὸ σύμφωνα μετὰ τὴν πατερικὴ παράδοση, τότε θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ τὴν μεταμόρφωση καὶ ἐξαγιασμὸ τοῦ σώματος καὶ τὴν ἀνακαινίση τοῦ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὅποτε μπορεί νὰ βιώσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ «τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον».

Στὸ νὰ ἀποδεχθῶ τὸν ὄρο πνευματικὴ ἱερωσύνη, μετὰ ὁδήγησαν τὰ κείμενα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Σιναΐτου, στὰ ὁποῖα γίνεται λόγος γιὰ ἀληθινὸ ἱερατεῖο ποῦ ἐνεργεῖ μετὰ τὸ Πνεῦμα, ποῦ τὸ συνδέει σαφέστα μετὰ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἐνεργεῖ στὴν καρδιά μετὰ τὴν νοερὰ καρδιακὴ προσευχὴ. Σὲ κείμενό του γράφει ὅτι «ἱερατεῖον ἀληθινὸν καὶ πρὸ τῆς μελλούσης βιώσεως, ἢ χωρὶς λογισμῶν καρδιά ἐνεργουμένη τῷ πνεύματι· πάντα γὰρ ἐκεῖ τελεῖται καὶ λέγεται πνευματικῶς». Μιλώντας γιὰ τὴν νοερὰ προσευχὴ λέγει ὅτι εἶναι ἢ «ἐνέργεια», ὕστερα «ἢ καθαρτικὴ τοῦ πνεύματος δύναμις καὶ ἢ μυστικὴ τοῦ νοῦς ἱερουργία». Ἔτσι, Ἱερεὺς ἀληθινὸς τῆς θείας Χάριτος δὲν εἶναι ἀπλῶς ὅποιος βαπτίσθηκε καὶ χρίσθηκε, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἐνεργοῦσα τὴν θεία Χάρη στὴν καρδιά ποῦ ἐκδηλώνεται μετὰ τὴν νοερὰ προσευχὴ ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου.

Βεβαίως, ἡ πνευματικὴ ἱερωσύνη οὔτε καταργεῖ, οὔτε ἐξουδετερώνει, οὔτε ὑπονομεύει τὴν εἰδικὴ ἱερωσύνη ποῦ δίδεται ἀπὸ τὸν Χριστὸ διὰ τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν τέλεση τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης. Ὑπερτονισμὸς τῆς πνευματικῆς ἱερωσύνης σὲ βάρος τῆς εἰδικῆς ἱερωσύνης ἐκφράζει μιὰ προτεσταντικὴ νοοτροπία καὶ ὑπερτονισμὸς τῆς εἰδικῆς ἱερωσύνης σὲ βάρος τῆς πνευματικῆς ἱερωσύνης ἐκφράζει μιὰ παπικὴ νοοτροπία.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στοὺς λόγους τοῦ περὶ ἱερωσύνης, ποῦ εἶναι ἀπαράμιλλοι καὶ ἐκφράζουν ὅλο τὸ βάθος τοῦ εἰδικοῦ χαρίσματος τῆς ἱερωσύνης –μάλιστα τὸ κάνει σὲ τέτοιο βαθμὸ ποῦ δὲν ἐπιχειρήθηκε ἀπὸ ἄλλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας– ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες τοῦ ὁμιλίας, προσδιορίζει σαφέστατα τὸ εἰδικὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης, τὸ ὁποῖο δὲν ἐξαντλεῖται ἀπλῶς σὲ μιὰ ρύθμιση τῆς τάξεως τῶν χαρισμάτων ποῦ λειτουργοῦν στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἀναφέρεται στὸ ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ Ἱερεῖς εἶναι στὸ μέσον μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Θὰ ἀναφερθοῦν μερικὰ χαρακτηριστικὰ χωρία, γιὰ νὰ φανῇ τὸ πῶς ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Πατέρων ἐκφράζεται γιὰ τὴν Ἱερωσύνη.

Κατ' ἀρχὰς τονίζει ὅτι τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης εἶναι μεγάλο: «Τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα μέγα ἐστὶ καὶ θαυμάσιον». Ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ὅχι μόνον με-

ταξύ του Ίερέως και του λαού, αλλά και μεταξύ αυτού και των βασιλέων: «Άλλος όρος βασιλείας και άλλος όρος ιερωσύνης. Άλλ' αυτή μείζων εκείνης... Ο βασιλεύς σώματα εμπιστεύεται, ό δέ ιερεύς ψυχάς». Δέν υπάρχει τίποτε ίσον μεταξύ ιερέως και ιδιωτών. «Ού γάρ έστιν ίσον ιερεύς και ιδιώτης, άλλ' έχει τί πλέον ούτος. Και γάρ μείζων εις αυτούς ή τιμή έγένητο». Ό,τι πράττει ό Ίερέας, επικυρώνει ό Θεός, άφοϋ ό Ίερέας είναι στο μέσον μεταξύ Θεού και ανθρώπων: «Και άπερ αν ούτος (ό Ίερεύς) κάτω κρίνη ταϋτα, εκείνος (ό Δεσπότης) ανω κυροί. Και μέσος του Θεού και τής των ανθρώπων φύσεως έστηκεν ό ιερεύς».

Σέ άλλο κείμενό του ό άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος συνδέει την «όμόνοια», που υπάρχει στο Μυστήριο τής θείας Λειτουργίας μεταξύ τριών παραγόντων, ήτοι του κλήματος τής άμπέλου, του κόκκου σίτου και τής ιερωσύνης, αλλά «τό κλήμα και ό σίτος παιδίσκαι υπάρχουν, ή δέ ιερωσύνη έλευθέρα πέφυκε». Κάθε ένα από αυτά προσφέρει στον βασιλέα την δύναμή του. «Τό κλήμα προΐησι τό αίμα, όμοίως και ό σίτος τον άρτον, ή δέ ιερωσύνη ευπαρησιάστως ύψηλοπετεί από γής εις ουρανόν, άχρως αν θεωρήση αυτόν τον άόρατον και προσκυνήσασα έμπροσθεν του ύψηλου θρόνου, ισταμένη δέηται υπέρ των δούλων προς τον Δεσπότην, βαστάζουσα δάκρυα και στεναγμούς των συνδούλων».

Η Ίερωσύνη δέεται στον Δεσπότη να έλθη τό Άγιον Πνεϋμα και να αγιάση τό Σώμα. «Και όταν προσκομισθή μυστήρια φοβερά, πλήρη άθανασίας δια του προεστώς ιερέως πρεσβείαν ποιούντος υπέρ πάντων, τότε δη προσέρχονται ψυχαι δια των μυστηρίων καθαρμόν λαμβάνουσαι των σπίλων». Αυτό κάνει τον άγιο Ίωάννη τον Χρυσόστομο να ύμνήση τό μέγεθος τής Ίερωσύνης: «Ώ δύναμις άρρητος ή καταπαύσασα οικήσαι εν ήμιν, δι' επιθέσεως των χειρών των ιερέων! ώ τί μέγαν βαθμόν έχει ή φορικτή ιερωσύνη! Μακάριος υπάρχει όστις πολιτεύεται εν αυτή άγνώως και άμώμως».

Οί λόγοι αυτοί του άγίου Ίωάννου του Χρυσόστομου, του αυθεντικού έρμηνευτοϋ των Γραφών και του Άποστόλου Παύλου, καταρρίπτουν όλα τά έπιχειρήματα, προτεσταντικού τύπου, περι τής μεταβιβάσεως τής ιερωσύνης από τον Χριστό στην κοινότητα, και ότι ό Ίερεύς-Έπίσκοπος είναι άπλως προεστώς και ρυθμιστής τής τάξεως και δέν εύρίσκεται μέσον του λαού και του Θεού και ότι ή θεία Ευχαριστία προσφέρεται άδιακρίτως από όλη την ευχαριστιακή κοινότητα.

Άπό τά άποστολικά και πατερικά χωρία αυτά φαίνεται καθαρά ότι υπάρχει σαφέστατη διαφορά μεταξύ τής ιερωσύνης των μελών τής Έκκλησίας και τής ιερωσύνης των Κληρικών. Στο παρελθόν έγινε μεγάλη συζήτηση για τον προσδιορισμό τής λεγομένης γενικής ιερωσύνης, μεταξύ διαφόρων άκαδημαϊκών θεολόγων, και τό θέμα, νομίζω, έχει έξαντληθή. Έδω ξεχωρίζω τό άρθρο του μακαριστοϋ Άρχιμ. Έπιφανίου Θεοδωροπούλου με τίτλο «Η ιερωσύνη των λαϊκών από σκοπιās όρθόδοξου», στο όποιο ό άρθρογράφος, άφοϋ παραθέτει τά σχετικά χωρία τής Αγίας Γραφής στα όποια γίνεται λόγος για τό βιβλικό, ιερατικό και προφητικό χάρισμα όλων των μελών τής Έκκλησίας, θέτει σοβαρά έρωτήματα, όπως: σε ποιους βασιλεύουν, για ποιους ιερατεύουν, και ποιους διδάσκουν; Γιατί υπάρχουν διαφορές χαρισμάτων; Και άκόμη ποιός είναι ό προορισμός τής ειδικής τάξεως του ιερατείου που υπάρχει για να διοικη, να θυσιάζη και να διδάσκη; Σε μιá τέτοια περίπτωση μήπως είναι περιττός και άχρηστος ό θεσμός αυτός;

Απαντώντας ό ίδιος στα έρωτήματα αυτά γράφει ότι οι πιστοί «είνε βασιλείς

ἐφ' ἑαυτῶν, εἶνε ἱερεῖς διὰ τὴν θυσίαν ἑαυτῶν, εἶναι διδάσκαλοι πρὸς ἑαυτούς», τὸ δὲ «ἱερατεῖον» ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χαρίσματα αὐτὰ πού ἔλαβε ἀπὸ τὸ Βάπτισμα, ἔχει καὶ ἄλλα ὅπως: «πρῶτον, νὰ διοικῆ τοὺς πιστοὺς, δεύτερον, νὰ θύη καὶ δι' ἑαυτὸ καὶ διὰ τοὺς πιστοὺς, οὐχὶ τὰ ἴδια σώματα, ἀλλὰ τὸ Σῶμα τὸ Κυριακόν, τὸν Ἄμνὸν τοῦ Θεοῦ (καί, γενικώτερον, νὰ τελεῖ τὰ Ἱερά Μυστήρια), καὶ τρίτον, νὰ διδάσκη τοὺς πιστοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας». Τὸ πρόβλημα λύεται ἐὰν διακρίνει κανεὶς τὴν διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἱερωσύνης τῶν πιστῶν ἀπὸ τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν Ἱερωσύνη τῶν Κληρικῶν πού ἔλαβαν μὲ τὴν χειροτονία τους.

Τὴν θέση του αὐτὴ ὁ π. Ἐπιφάνιος ἐπικυρώνει μὲ ἓνα σημαντικὸ χωρίο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, στὸ ὁποῖο ἀναλύει τὴν προτροπὴ στοὺς βαπτισθέντες «οὕτω καὶ σὺ γίνῃ βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς καὶ προφήτης».

«Βασιλεὺς μὲν πάσας χαμαὶ ρίψας τὰς πονηρὰς πράξεις καὶ τὰ ἁμαρτήματα κατασφάξας· ἱερεὺς δὲ ἑαυτὸν προσενεγκὼν τῷ Θεῷ καὶ καταθύσας τὸ σῶμα καὶ σφαγεὶς καὶ αὐτός. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν αὐτῷ, φησί, καὶ συζήσομεν αὐτῷ. Προφήτης δὲ τὰ μέλλοντα μανθάνων καὶ ἐνθους γινόμενος».

Καὶ λίγο πρὶν λέγει:

«Ἡμεῖς οὐχ ἓν ἀλλὰ τὰ τρία μεθ' ὑπεροχῆς ἔχομεν ἀξιώματα νῦν. Καὶ γὰρ βασιλείας μέλλομεν ἀπολαύειν· καὶ ἱερεῖς γινόμεθα, προσφέροντες θυσίαν τὰ σώματα ἡμῶν. Παραστήσατε γὰρ τὰ μέλη ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, φησί. Καὶ μετὰ τούτων καὶ προφήται καθιστάμεθα· ἃ γὰρ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, ταῦτα ἐκκεκαλυμμένα ἡμῖν ἐστί. Καὶ ἄλλως δὲ βασιλεῖς γινόμεθα, ἐὰν βουληθῶμεν κρατεῖν τῶν ἀτόπων λογισμῶν».

Μετὰ τὰ χρυσοστομικὰ αὐτὰ χωρία συμπεραίνει ὁ π. Ἐπιφάνιος:

«Τί λοιπὸν συνάγεται ἐξ αὐτῶν τῶν χωρίων; Ὅτι ἅπαντες οἱ πιστοὶ εἶνε εὐ ἱερο βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ προφῆται; Μάλιστα! Τοῦτο συνάγεται ὄντως. Ἐπὶ ποίῳ ὅμως βασιλεύουσιν; Ἐφ' ἑαυτῶν! Τί θυσιάζουσιν; Ἐαυτούς! Δία ποίου εἶνε διδάσκαλοι; Δι' ἑαυτούς! (Ὅταν λαϊκὸς τις διδάσκη ἐν Ἐκκλησίᾳ, τοῦτο πράττει οὐχὶ ἱερο jure, ἀλλὰ κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ Ἱερατείου). Οὐδὲ κατὰ μόριον ὁ ἱερός Πατὴρ ταυτίζει τὸ τρισσὸν ἀξίωμα τῶν λαϊκῶν πρὸς τὸ τοιοῦτον τοῦ Ἱερατείου. Καὶ συγκεκριμένως, τὴν ἱερωσύνην τῶν λαϊκῶν βλέπει ὡς τελείως ἄσχετον πρὸς τὴν ἱερωσύνην τοῦ Κλήρου. Ὁ λαὸς θύει ἑαυτὸν καὶ οὐδὲν πλέον τούτου. Δὲν θύει τὸν Ἄμνὸν τοῦ Θεοῦ ὡς ὁ Ἱερεὺς, οὐδὲ κἂν συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς τὴν Θυσίαν ταύτην. Ἡ ἱερωσύνη τοῦ λαϊκοῦ οὔτε σχέσιν τινὰ ἔχει πρὸς τὴν Θυσίαν ταύτην, οὔτε σημασίαν τινὰ δι' αὐτήν. Ἡ ἱερωσύνη τῶν λαϊκῶν εἶνε ἄλλης φύσεως, ἄλλης ποιότητος, "ἄλλης λογῆς", ὡς τονίζει καὶ ἡ Ὁμολογία τοῦ Μογίλα, εἰς ἣν καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν παρέπεμψαν».

Ἀναφερόμενος δὲ σὲ μιὰ ἄποψη πού διατυπώθηκε στὴν ἐποχὴ του, ὅτι «ὁ λαὸς συνθύει μετὰ τοῦ Ἱερέως», πού ἐπαναλαμβάνεται δυστυχῶς καὶ σήμερα μὲ ἄλλες παρόμοιες φράσεις, ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία γίνεται ἀπὸ ὅλη τὴν κοινότητα, ὅτι ὅλοι συμμετέχουν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο στὸ Μυστήριον κλπ., γράφει:

«Ὅπως δ' ἀπόβλητος ἀπ' ὀρθοδόξου σκοπιᾶς τυγχάνει ἡ ἔκφρασις "ὁ λαὸς συνθύει μετὰ τοῦ Ἱερέως". Ὁ λαὸς συμπροσεύχεται μετὰ τοῦ Ἱερέως, ἀλλά, δι' ὄνομα τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, δὲν "συνθύει"! Ὁ Ἱερεὺς θύει μόνος μονώτατος διὰ τῆς ἀπὸ Θεοῦ δοθείσης αὐτῷ ἐξουσίας. Καὶ οὐ μόνον δύναται νὰ τελέσῃ μονώτατος ὦν τὴν φρικωδεστάτην Θυσίαν, ἀλλὰ καί, τελῶν ἐνώπιον πλήθους ἄλλων, οὐδεμίαν

παρ' οὐδενὸς συνδρομῆν ἐκδέχεται. Οἱ παριστάμενοι δὲν προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν διὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θυσίας οὐδὲ μόνον ἐνεργείας. Ἴστανται παθητικοὶ θεαταὶ καὶ οὐχὶ ἐνεργητικὰ ὄργανα. Ὁ θύτης εἶνε εἷς καὶ μόνος: ὁ Ἱερεὺς!

Φρονοῦμεν δ' ὅτι ὁ θύτης εἶνε εἷς καὶ μόνος, οὐ μόνον ὅταν παρίστανται λαϊκοί, ἀλλὰ καὶ ὅταν πλείονες τοῦ ἐνὸς Ἱερεῖς κυκλῶσι τὸ φοβερὸν Θυσιαστήριον. Οἱ Ἱερεῖς συμπροσεύχονται, συνδιακονοῦσι, συλλειτουργοῦσιν, ἀλλὰ δὲν συνθύουσι! Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς Θυσίας, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς θ. Λειτουργίας, εἷς ἐνεργεῖ, εἷς θύει (ὁ προβαδίζων), οἱ δ' ἄλλοι Ἱερεῖς ἴστανται παθητικῶς καὶ οὐδεμίαν ἀσκοῦσιν ἐνέργειαν πρὸς τέλεσιν τῆς Θυσίας. Εἶνε δὲ λίαν χαρακτηριστικόν, ὅτι ἐνῶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν γλῶσσα γνωρίζει τόσον πολὺ τοὺς ὄρους "συλλειτουργὸς" καὶ "συλλειτουργεῖν" (=τελεῖν ἀπὸ κοινοῦ δημόσιον ἔργον, δημοσίαν λατρείαν), ὣν ἡ ἔννοια εἶνε εὐρυτέρα, ἀγνοεῖ παντελῶς, ἂν δὲν πλανώμεθα, τοὺς ὄρους "συνθύτης" καὶ "συνθύειν". Ἐὰν δ' ὁ Ἐπίσκοπος χειροτονῆται οὐχὶ "συνεταιρικῶς", οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὑπὸ πάντων ὁμοῦ τῶν συλλειτουργούντων Ἀρχιερέων, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν, ὡς ὀρθῶς γράφουσιν ἄλλοι τε καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Λειτουργικῆς κ. Παν. Τρεμπέλας ("Μικρὸν Εὐχολόγιον" τόμ. Α', σελ. 212), ἐάν, δηλαδή, εἷς καὶ μόνος τελειοῖ τὸ Μυστήριον τῆς Χειροτονίας, καίτοι κύκλῳ αὐτοῦ παρίστανται καὶ συμπροσεύχονται οὐχὶ λαϊκοὶ τινές, οὐδὲ Διάκονοι καὶ Πρεσβύτεροι, ἀλλ' Ἀρχιερωσύνης Μέτοχοι, ἥτοι πρόσωπα κατὰ πάντα πρὸς τὸν χειροτονοῦντα ἰσότημα καὶ μηδὲν αὐτοῦ λειπόμενα, πόσω μᾶλλον ὁ Ἱερεὺς τελειοῖ μονώτατος τῆς θ. Εὐχαριστίας τὸ Μυστήριον, ὅταν ὑπὸ λαϊκῶν περιστοιχίζηται; Ἐὰν Ἀρχιερεῖς θεῶνται παθητικῶς τὴν ὑπὸ τοῦ πρώτου γινομένην Χειροτονίαν καὶ οὐδεμίαν ἐνέργειαν πρὸς τελείωσιν αὐτῆς συνεισφέρουσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία βλέπη τὸν χειροτονηθέντα ὡς "ἔργον τῶν χειρῶν" τοῦ πρώτου καὶ οὐχὶ ἀπάντων ὁμοῦ τῶν συλλειτουργούντων, πόσω μᾶλλον οἱ λαϊκοὶ εἶνε παθητικοὶ θεαταὶ τῆς τοῦ Ἱερέως Θυσίας καὶ οὐδεμίαν ἐνέργειαν πρὸς τελείωσιν αὐτῆς δύνανται νὰ προσενέγκωσιν; Ἄς μὴ παρεμβάλληται δὲ πρὸς μείωσιν τῆς ἱερατικῆς ἐνεργείας ἡ ἔνστασις "τίποτε δὲν κάμνει ὁ Ἱερεὺς, ὅλα τα κάμνει ὁ Θεός". Ναί, "ὅλα τα κάμνει ὁ Θεός", σύμφωνοι· ἀλλὰ διὰ ποίου; Διὰ τοῦ λαοῦ ἢ διὰ τοῦ Ἱερέως;

Ἄτυχέστατος λοιπὸν καὶ πάντῃ ἀπόβλητος ὁ ὄρος "συνθύειν"».

Δὲν πρέπει νὰ παρερμηνευθῆ ἔδῳ ἡ λέξις «παθητικῶς», γιατί δὲν ὑπονοεῖται ὅτι δὲν παρίστανται οἱ λαϊκοὶ καὶ οἱ Κληρικοὶ προσευχόμενοι, ἄλλωστε τὸ λέγει σαφέστατα, ἀλλὰ ὅτι δὲν «συλλειτουργοῦν» μὲ τὸν Ἱερέα, δὲν «συνθύουν» μὲ αὐτόν, γιατί ὑπάρχει διαφορὰ χαρισμάτων μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Πάντως, ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι εἰς τύπον καὶ τόπον τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ μὲ αὐτὴ τὴν εἰδικὴ διακονία καὶ εἶναι διάδοχος τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ δὲν εἶναι ἀπλῶς «ἀναγκαῖος γιὰ τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως». Ἐδῳ πρέπει νὰ μνημονευθῆ ἡ σημαντικὴ ἀνάλυση ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Περγάμου, δρ. Ἰωάννη Ζηζιούλα στὴν κλασσικὴ μελέτη του «Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ ἐν τῷ Ἐπισκόπῳ». Στὴν μελέτη αὐτὴ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ ὅλο το σημαντικό ὕλικό, ποὺ δείχνει ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος δὲν προΐσταται ἀπλῶς τῆς θείας Εὐχαριστίας γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τάξιν στὰ χαρίσματα τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ συγκροτεῖ μαζί μὲ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι φανερόν, ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα, ὅτι τόσο ἡ πνευματικὴ ἱερωσύνη, ὅσο καὶ ἡ εἰδικὴ ἱερωσύνη δὲν βιώνεται ἀπροϋποθέτως. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν συν-

εργήση με τὴν δική του θέληση, ἢ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ἐντὸς του. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει: «ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρῖσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ» (Β΄ Κορ. ζ΄, 1). Ἡ κάθαρση τῆς καρδίας, ὅπως τὴν ἐρμηνεύει ἡ βιβλικοπατερικὴ παράδοση, εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐνεργοποίηση τῆς Χάριτος τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος στὸν ἄνθρωπο.

Στὸ «βασιλείου ἱεράτευμα» δὲν συμμετέχουν ἀπλῶς ὅσοι ἔχουν κάποτε βαπτισθῆ καὶ στὴν συνέχεια δὲν μετέχουν ἐνεργᾶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ μετὰ τις προϋποθέσεις ποὺ θέτει ὅλη ἡ βιβλικοπατερικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλιῶς δὲν ἐξηγοῦνται πολλοὶ ἀποστολικοὶ καὶ πατερικοὶ λόγοι, ποὺ μιλοῦν γιὰ πτώση τῶν Χριστιανῶν, γιὰ ἄρνηση τῆς θείας Χάριτος καὶ γιὰ τις κανονικὲς προϋποθέσεις εἰσόδου κάποιου στὸν ἱερὸ Κλῆρο καὶ τῆς παραμονῆς του σὲ αὐτόν.

Ἐπίσης, οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ γιὰ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι ἐκφραστικοὶ στὸ σημεῖο αὐτό: «Ἐχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας, μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον» (Ἀπ. β΄, 4-5). «Ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν ὁμοίως, μετανόησον οὖν» (Ἀπ. β΄, 14-16). «Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ» (Ἀπ. γ΄, 1). «Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς ἢ ζεστός. οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ζεστός οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου» (Ἀπ. γ΄, 15-16).

Ἐπομένως, μέσα σὲ ὅλη τὴν βιβλικοπατερικὴ παράδοση δὲν συγκροοῦνται, οὔτε ἀνταγωνίζονται ἡ πνευματικὴ ἱερωσύνη τῶν πιστῶν μετὰ τὴν μυστηριακὴ ἱερωσύνη τῶν Κληρικῶν, ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ ἱερωσύνη, τὸ «βασιλείου ἱεράτευμα», εἶναι ἡ βάση τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἡ ἀναγκαία προϋπόθεση συμμετοχῆς στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς μέθεξως τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν Μυστηρίων.

#### 4. Ἡ ἡσυχαστικὴ παράδοση ὡς ἡ εὐαγγελικὴ ζωὴ

Ἀπὸ ὅσα παρετέθησαν προηγουμένως φαίνεται σαφέστατα ὅτι τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας δὲν μποροῦν νὰ βιωθοῦν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἡσυχαστικὴ παράδοση, γιατί διαφορετικὰ μπορεῖ νὰ ἐκφρασθῆ ὁ λεγόμενος σακραμενταλισμός. Ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν Μυστηρίων βιώνεται εἰς κρίμα ἢ εἰς κατακρίμα. Θεωρῶ δὲ ὅτι αὐτὸ τὸ «βασιλείου ἱεράτευμα» σύμφωνα μετὰ τὴν βιβλικοπατερικὴ παράδοση συνδέεται στενὰ μετὰ τὸν ἱερὸ ἡσυχασμὸ καὶ αὐτὸ ἐκφράζει τὴν ὅλη εὐαγγελικὴ ζωὴ.

Εἶναι δὲ γνωστὸν ἀπὸ διάφορες μελέτες πάνω στὴν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Πατέρων ὅτι ἡ λεγόμενη νηπτικὴ-ἡσυχαστικὴ παράδοση βιώθηκε σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες ἀπὸ τοὺς Προφῆτες, τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς Πατέρες καὶ τοὺς Ἁγίους, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀποκαλυπτικῆς ἐμπειρίας.

Ὁ Χριστὸς συνιστοῦσε τὴν προσευχὴ καὶ τὴν νήψη: «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής» (Ματθ. ζ΄, 41), «γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας

ἔρχεται, ὄφει ἢ μεσονυκτίου ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ· μὴ ἔλθων ἐξαίφνης εὖρη ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω· γρηγορεῖτε» (Μάρκ. ιγ΄, 35-37).

Καὶ οἱ Ἀπόστολοι προέτρεπαν: «ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἀμαρτάνετε» (Α΄ Κορ. ιε΄, 33-34), «πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς» (Α΄ Πέτρ. δ΄, 7), «νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρούμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίη» (Α΄ Πέτρ. ε΄, 8), «σὺ δὲ νήφε ἐν πᾶσι» (Β΄ Τιμ. δ΄, 5).

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ ἡσυχαστικὴ παράδοση εἶναι μεταγενέστερη πράξις στὴν Ἐκκλησία καὶ ὅτι τὴν εἰσήγαγαν οἱ λεγόμενοι νηπτικοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γι’ αὐτὸ θὰ ἀναφέρω μερικὰ χωρία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στὰ ὁποῖα φαίνεται ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἦταν γνώστης τῆς νηπτικῆς-ἡσυχαστικῆς παραδόσεως καὶ εἶχε βαθυτάτη ἐμπειρία αὐτῆς τῆς ἐσωτερικῆς καρδιακῆς προσευχῆς.

Στὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ γράφει: «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 3). Καθένας μὲ τὴν λογικὴν του καὶ τὸ στόμα του μπορεῖ νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ γι’ αὐτὸ εἶναι ἀκατανόητος, ἀπὸ λογικῆς πλευρᾶς, ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅτι γιὰ νὰ τὸ κάνη αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὅμως, ἐδῶ σαφέστατα ἀναφέρεται στὴν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ μέσα στὴν καρδιά –τὴν νοερά προσευχή– πού δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ χωρὶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ τοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρεται στὴν καρδιακὴ προσευχὴ πού γίνεται μέσα τὴν καρδιά καὶ γίνεται μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «Ὅσοι γὰρ Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοι εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ». Αὐτοὶ ἔχουν τὸ χάρισμα τῆς υἰοθεσίας, πού ἐκδηλώνεται μὲ τὴν κραυγὴ «ἄββᾶ ὁ πατήρ» καὶ «αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμέν τέκνα Θεοῦ» (Ρωμ. η΄, 14-16). Ἐδῶ σαφέστατα ἐννοεῖται ἡ καρδιακὴ προσευχὴ, ὅπως τὸ ἐξηγοῦν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στὰ ἔργα τους. Μάλιστα ἀποφαίνεται ὅτι ὅσοι δὲν ἔχουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ προσεύχεται μέσα στὴν καρδιά δὲν συνδέονται μὲ τὸν Χριστό: «εἰ δὲ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ» (Ρωμ. η΄, 9). Αὐτὸς ὁ σύνδεσμος μεταξὺ ἐλεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν καρδιά, τῆς καρδιακῆς προσευχῆς, τῆς υἰοθεσίας καὶ τῆς κληρονομιάς διὰ τοῦ Χριστοῦ, γίνεται καὶ στὴν πρὸς Γαλάτας (δ΄, 6-7) ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, πράγμα πού δείχνει ὅτι δίνει ἰδιαίτερη σημασίαν σὲ αὐτὸ τὸ γεγονός.

Καὶ ἄλλοῦ κάνει λόγο γιὰ τὴν προσευχὴ μὲ τὸ πνεῦμα καὶ προσευχὴ μὲ τὸν νοῦ: «Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῖ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ» (Α΄ Κορ. ιδ΄, 13-14).

Ἐπίσης, στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ γίνεται λόγος γιὰ τὴν εἴσοδό μας στὴν κατάπαυση τοῦ Θεοῦ: «Ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν» (Ἑβρ. δ΄, 9-11). Ἡ προτροπὴ αὐτὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ ὅτι πρέπει νὰ προτιμᾶμε τὴν γνώση τῶν ὄντων τῆς φύσεως περισσότερο ἀπὸ τὰ αἰσθητά, καθὼς ἐπίσης νὰ εἰσέλθουμε σὲ ἐκείνη τὴν κατάστασι «ἥτις ἐστὶν ἡ κατὰ νοῦν ἡμῶν θεωρία καὶ ἡ διὰ ταύτης πρὸς Θεὸν ἀνάνευσις». Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνῃ κάθε λογισμὸ ἀπὸ τὸν νοῦ του καὶ μὲ ἐπιμονὴ καὶ ἀδιάλειπτη προσευχὴ ἐπιστρέψῃ πρὸς ἑαυτόν, τότε εἰσέρχεται στὴν



θεία κατάπαυση, δηλαδή στην θεωρία του Θεού, την θεοπτία.

Για όλα αυτά τα ζητήματα μπορεί κανείς να βρω σημαντικές απαντήσεις στις διδασκαλίες των αγίων Πατέρων της Έκκλησίας, οι οποίες περιλαμβάνονται σε κείμενα της Φιλοκαλίας. Μάλιστα δέ, εάν εξετάσει κανείς την έρμηνεία την οποία δίνουν οι Πατέρες στα χωρία της Αγίας Γραφής, τότε μπορεί να δει ποιά είναι ή Όρθοδοξη - νηπτική Παράδοση και να την διαστείλει από την οποιαδήποτε άλλη προτεσταντική ή επιστημονική παράδοση.

Είναι σημαντική ή διδασκαλία του αγίου Συμεών του νέου Θεολόγου πάνω στα θέματα της έμπειρίας του Θεού που βιώνεται από τους Αγίους δια μέσου των αιώνων. Επίσης, ή Σύνοδος του 14ου αιώνα απορρίπτει και αποκηρύττει εκείνους που δεν αναγνωρίζουν τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά και την διδασκαλία του περί ήσυχασμού. Ο Συνοδικός Τόμος του 1347 απορρίπτει και αποκηρύττει εκείνους εκ των ιερωμένων και λαϊκών, οι οποίοι φρονούν ή λέγουν ή συγγράφουν έναντιον του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά «και των σὺν αὐτῷ μοναχῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ των ιερῶν θεολόγων και της Έκκλησίας αὐτῆς». Μὲ αὐτὸν τὸν λόγον ὑπονοοῦνται ὅσοι ἀντιμάχονται τὴν διδασκαλία του ήσυχασμού και της θεώσεως ἐν ὀνόματι μιᾶς τυπικῆς «μυστηριολογίας». Βέβαια, πολλοὶ δὲν ἔχουν ἐπίγνωση ὅτι ἀντιτάσσονται στην διδασκαλία του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά και τὸν ήσυχασμό, ἀλλὰ ή ὅλη θεολογική τους σκέψη είναι ἀντιήσυχαστική.

Ἐπομένως, τὸ βασίλειο ιεράτευμα πρέπει να ἐρμηνευθῆ μέσα ἀπὸ τὴν ὅλη παράδοση του ήσυχασμού, που είναι ή ζωή των Προφητῶν, των Ἀποστόλων και των Πατέρων, δηλαδή ή ὅλη ζωή της Έκκλησίας. Ἄν, ὅμως, κανείς ἀποξενώσῃ τὸ βασίλειο ιεράτευμα ἀπὸ τὴν ήσυχαστική- νηπτική παράδοση, τότε σφάλλει ἀπὸ ἀόψευς ὀρθόδοξο θεολογίας.

Ἄλλωστε, ή νηπτική ζωή είναι ή εὐαγγελική ζωή, που δὲν ἀναφέρεται μόνον στοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ σὲ ὅλους τους Χριστιανούς. Ὅσοι δὲ ἀρνοῦνται ή παραθεωροῦν ή ὑπονομεύουν τὴν ἀσκητική-νηπτική-ήσυχαστική παράδοση, αὐτοὶ ἔχουν μιὰ «σακραμενταλιστική ἀντίληψη των μυστηρίων» και δικαιώνουν στην πράξη αὐτοὺς που ὀμιλοῦν για «νεοβαρλααμιτισμό».

## 5. Ἡ ἐκπλήξη του π. Ἰωάννου Ρωμανίδη για τὸ θεολογικὸ «μικρόβιο»

Κατὰ καιροὺς σὲ κείμενα διαφόρων θεολόγων και θεολογούντων βλέπω να ἀσκῆται μιὰ, λανθασμένη κατὰ τὴν γνώμη μου, κριτική στην θεολογική σκέψη του π. Ἰωάννη Ρωμανίδη, πράγμα τὸ ὁποῖο παρατηρῶ και στὸ κείμενο του π. Β. Θ. Θεωρῶ ὅτι πρόκειται για ἄδικη κριτική, γιατί ὁ μακαριστὸς π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ὑπῆρξε μεγάλη, θεολογική προσωπικότητα και ἐπαναδιατύπωσε τὴν πατερική παράδοση στην ἐποχή μας με ἕναν τρόπο ρωμαλέο και ὀρθόδοξο. Ἄλλωστε, τὸ ὅτι τὶς βασικὲς θεολογικὲς δομὲς της σκέψεώς του τὶς ἔχουν ἀποδεχθῆ «οἱ πείρα μεμνημένοι» ἀγιορεῖτες Πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διαπρέψει στην ἐν Χάριτι πνευματική ζωή, δὲν ἀφήνει κενὰ για ἄλλες ἐρμηνείες.

Ὅσοι κρίνουν ἀρνητικῶς τὸν Ρωμανίδη, νομίζω, τὸ κάνουν ἐντελῶς ἀποσπασματικά, χωρὶς να γνωρίζουν τὴν ὁλότητα του ἔργου του και της σκέψεώς του, γι' αὐτὸ και τὸν ἀδικοῦν. Ἦδη ἔχω ἐτοιμάσει –και βρίσκεται στὸ τελευταῖο στάδιο–

ένα πολυσέλιδο κείμενο, περίπου οκτακοσίων σελίδων, στο οποίο παρουσιάζω την θεολογική σκέψη του π. Ιωάννου Ρωμανίδη σχετικά με την σύνδεση μεταξύ δόγματος και έμπειρίας. Συγχρόνως παραθέτω μερικά βιογραφικά και αυτοβιογραφικά του στοιχεία, τα όποια δείχνουν πώς κατέληξε στην διατύπωση όλου αυτού του θεολογικού οικοδομήματος που θυμίζει άφ' ενός μόνον τους Καππαδόκες Πατέρες του 4ου αιώνα, άφ' άλλου δέ την νηπτική και ήσυχαστική παράδοση που άναπτύχθηκε και βιώθηκε σε όλη την διαχρονική πορεία της Έκκλησίας. Έκεί θα φανή ή προσωπικότητα και τó έργο, τó όποιο έπιτέλεσε ó π. Ιωάννης Ρωμανίδης και θα φανή ότι όσοι άντιδρούν με έπιπολαιότητα στην θεολογική του σκέψη, θα μπορούσαν κάλλιστα νά άντιδράσουν και στην διδασκαλία των μεγάλων Πατέρων της Έκκλησίας, του Μεγάλου Βασιλείου, του άγιου Γρηγορίου του Θεολόγου κ.ά., τους όποιους θα τολμούσαν νά χαρακτηρίσουν «προτεστάντας» ή ώριγενιστές!

Έδω πρέπει άπλώς νά τονισθί ότι ó π. Ιωάννης Ρωμανίδης μεγάλωσε στην Άμερική, γνώρισε άπό πολύ κοντά την σχολαστική θεολογία, άφου τελείωσε την στοιχειώδη εκπαίδευση σε παπικό γυμνάσιο, όπου διδάχθηκε τις θεωρίες του Θωμά του Άκινάτη, τις όποιες άπέριψε, καθώς έπίσης γνώρισε και την προτεσταντική θεολογία στις διάφορες Θεολογικές Σχολές του Yale και του Harvard, την όποια άποδοκίμασε. Αυτό τον έκανε νά στραφί στους Άποστολικούς Πατέρες για νά διαπιστώσει ότι αυτοί άποτελούν τον σύνδεσμο που ύπάρχει μεταξύ της άποστολικής και πατερικής έποχής και ότι δι' αυτών μεταφέρθηκε ή παράδοση άπό τους Άποστόλους στους Πατέρες της Έκκλησίας.

Ύστερα άπό όλη αυτήν την άναζήτηση, όταν ήλθε στην Άθήνα για νά έτοιμάσει την διδακτορική του διατριβή, αίσθάνθηκε βαθυτάτη έκπληξη άπό την θεολογία που συνάντησε στο Πανεπιστήμιο Άθηνών και αυτό φάνηκε και άπό τον διάλογο που διεξήχθη και έχει δημοσιευθί άπό τον π. Γεώργιο Μεταλληνό για την ύποστήριξη της διατριβής του.

Στις προφορικές του παραδόσεις, όπως τις έχω άπομαγνητοφωνήσει, άναφέρεται πολλές φορές σε αυτήν την έκπληξη την όποια βρήκε στην Ελλάδα. Θα άναφέρω μερικά άποσπάσματα άπό όμιλίες του.

Σε μιá προφορική του όμιλία είπε:

«Τó μεγαλύτερο πρόβλημα για την Ελλάδα είναι ίσως ή άλλαγή πορείας, ή έθνική, που συνοδεύθηκε με μιá άλλαγή και στα εκκλησιαστικά πράγματα.

Όταν ήλθα στην Ελλάδα δέν μπορούσα νά καταλάβω πώς προήλθε ή νεοελληνική θεολογία άπό την θεολογία της Τουρκοκρατίας, έπειδή μεταξύ των δύο αυτών θεολογιών δέν βλέπει κανείς πολλές γέφυρες. Άλλο είναι ή θεολογία της Τουρκοκρατίας και άλλο είναι ή θεολογία της Χάλκης».

Σε άλλη όμιλία του είπε:

«Όταν πρωτοήλθα στην Ελλάδα, άντιμετώπισα όρισμένες καταστάσεις που δέν μπορούσα νά καταλάβω, όποτε άναγκάστηκα νά άσχοληθώ και με ιστορικά θέματα, εκτός άπό τα ιστορικό-δογματικά θέματα. Έπρεπε κανείς νά άσχοληθί και με άλλα θέματα, γύρω άπό την ιστορία, όχι μόνο της Όρθοδοξίας, αλλά της δυτικής παραδόσεως, διότι με την εμφάνιση του νεοελληνικού Κράτους έχουμε όρισμένα δεδομένα με έπίσημη άπόφαση του Έλληνικού κράτους».

Άλλοτε είπε:

«Έγώ τά 'χασα, όταν ήρθα στην Ελλάδα και έβλεπα Καθηγητάς που έχουν

γράφει και βιβλία περί μεταφυσικής, να νομίζουν ότι έτσι υποστηρίζουν την Ὁρθοδοξία, ἐνῶ ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ἔχει καμμιά σχέση με τὴν μεταφυσική».

Καὶ ἄλλοτε εἶπε χαρακτηριστικά:

«Ὅταν πάρουμε τὸν Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη καὶ τὸν διαβάσουμε καὶ μετὰ διαβάσουμε καὶ τὸν Ζήκο Ρώση θὰ δοῦμε τί ἀπόσταση ὑπάρχει. Καλὰ, αὐτὸς ὁ Ζήκος Ρώσης, ποῦ τὰ βρῆκε ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα; Πρέπει νὰ βροῦμε τὶς πηγές· ποῦ θὰ τὶς βροῦμε; Βέβαια γιὰ τὸν Ζήκο Ρώση θὰ τὶς βροῦμε στὴν Γερμανία. Ἐκεῖ ποὺ σπούδασε κανεὶς.

Υπάρχουν θεολόγοι σήμερα στὴν Ἑλλάδα, ἐὰν κανεὶς κάνη μιὰ τέτοια μελέτη ἐπάνω στὰ συγγράμματά τους, θὰ δῆ ὅτι περνάει στὴν ὀρθόδοξη θεολογία ἢ θεολογία τοῦ Karl Barth. Δὲν εἶναι ὀρθόδοξη θεολογία. Αὐτὲς εἶναι ἀπόψεις τοῦ Karl Barth.

Ὅποιος ἔχει διαβάσει Karl Barth ἀμέσως κάνει διάγνωση καὶ βλέπει ἀπὸ ποῦ εἶναι ἡ ἀσθένεια, δηλαδὴ ἀπὸ ποῦ κόλλησε τὴν ἀσθένεια αὐτή, ἀπὸ ποῦ πῆρε αὐτὸ τὸ μικρόβιο. Αὐτὸ τὸ μικρόβιο δὲν ὑπῆρχε στὴν Ἑλλάδα καὶ ποιὸς ἤξερε τὸν Karl Barth; Εἶναι κάποιος ποὺ σπούδασε στὸν Karl Barth μερικὰ χρόνια καὶ τώρα εἶναι καθηγητὴς στὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν ξέρει καὶ τίποτε ἄλλο...

Καὶ μετὰ εἶναι τὸ θέμα τῆς ἀξιολογήσεως: κακῶς ἐπηρεάσθη, καλῶς ἐπηρεάσθη, διότι ἴσως καλῶς ἐπηρεάσθηκε. Μήπως σ' ὀρισμένα πράγματα γιὰ τὸν Ὁρθόδοξο δὲν εἶναι ἐντάξει καὶ πρέπει νὰ τὰ διορθώσουμε καὶ καλὸ εἶναι σ' ὀρισμένα πράγματα νὰ μιμηθοῦμε τοὺς ἄλλους. Γιατί, ὅμως, δὲν εἶναι ἐντάξει, γιατί νὰ μιμηθοῦμε τοὺς ἄλλους;».

Τὰ αἷτια τῆς ἐκπληξης ποὺ αἰσθάνθηκε ὁ π. Ἰωάννης τὴν δεκαετία τοῦ '50 δυστυχῶς καὶ τὸ θεολογικὸ «μικρόβιο» ποὺ συνάντησε τότε ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερα νὰ ὑπάρχουν, ἀφοῦ μεταφέρονται ἀβασάνιστα ἀπόψεις ξένων θεολόγων ποὺ εἶναι ἀντίθετες μετὰ τὴν πατερικὴ παράδοση, καὶ διδάσκονται αὐτὲς οἱ ἀπόψεις ἀπὸ μερικοὺς Καθηγητὲς στὶς Θεολογικὲς Σχολὲς καὶ ἔτσι διαμορφώνεται μιὰ γενιὰ θεολόγων ποὺ θὰ ἀναλάβη ἐκκλησιαστικὲς θέσεις τὰ ἐπόμενα χρόνια μετὰ ἀπρόβλεπτες συνέπειες. Ἔτσι δημιουργεῖται ἕνας χριστιανικὸς συγκρητισμὸς καὶ μιὰ ἀμβλυνση τοῦ ὀρθόδοξου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ θεολογία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη, ποὺ εἶναι θεολογία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, κρίνει ὅλες αὐτὲς τὶς συγκρητιστικὲς θεολογικὲς ἀπόψεις, γι' αὐτὸ καὶ μερικοὶ καταφέρονται, εὐκαιρῶς-ἀκαιρῶς, ἐναντίον τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη, κυρίως τώρα ποὺ δὲν ὑπάρχει στὴν ζωὴ γιὰ νὰ ἀπαντήση.

Ἔτσι, εἶναι πολὺ ἄδικο νὰ υποστηρίζεται ἀπὸ τὸν π. Β. Θ. ὅτι ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης «διετύπωσε κάποιες προτεσταντίζουσες θέσεις σὲ ἐκκλησιολογικὰ θέματα» καὶ ὅτι θεωροῦσε τὰ Μυστήρια ἀπλῶς ἐπιβεβαιώσεις τῆς νοερᾶς προσευχῆς, εἰσήγαγε δηλαδὴ «ἕναν λειτουργισμὸ τῶν μυστηρίων καὶ τῆς Ἐκκλησίας» καὶ ὅτι ἐγὼ «παρασύρθηκα» σὲ «ἕναν ὀλισθηρὸ δρόμο ποὺ ἐγκαινίασε ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης». Ἀπορῶ πῶς γράφονται τέτοιες ἀπόψεις!

Ἀπλῶς θέλω νὰ τονίσω ὅτι δὲν εἶχα Καθηγητὴ τὸν π. Ἰωάννη τὸν Ρωμανίδη, ἀλλὰ γνώρισα τὸν ἴδιο καὶ τὴν θεολογία του ὕστερα ἀπὸ τὶς πολυχρόνιες μελέτες μου σὲ Πατέρες τοῦ 4ου αἰῶνος, στὶς διδασκαλίες τοῦ ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τοῦ ἀγίου Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου, τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ,

τῶν Φιλοκαλικῶν Πατέρων καὶ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου καὶ διαπίστωσα ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη συγγενεῦει μὲ τὴν πατερικὴ παράδοση, ὅπως τὴν ἐξέφρασαν οἱ πιὸ πάνω Πατέρες. Καὶ διαπίστωσα ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν ἔργων του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ ἐπικοινωνία ποὺ εἶχα μαζί του –ἄλλωστε πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἀνῆκε στὴν Ἱερὰ Μητρόπολή μου ὡς Κληρικός– σεβόταν ἀπόλυτα τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔτρεφε μεγάλο σεβασμὸ στὸ Μυστήριο τῆς Ἱερωσύνης.

Πάντως, κανεὶς μας δὲν ἀρνεῖται τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ δι' αὐτῶν σημαίνεται ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ τονίζουμε παράλληλα ὅτι ἡ βίωση τῆς Χάριτος διὰ τῶν Μυστηρίων δὲν γίνεται ἀπροϋποθέτως. Τὰ Μυστήρια, ἰδίως τὸ Βάπτισμα-Χρίσμα καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία, εἶναι τὸ κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἀμφισβητεῖται ἄδικα ἀπὸ πολλοὺς ἡ ἡσυχαστικὴ-νηπτικὴ παράδοση, γι' αὐτὸ καὶ χρειάζεται νὰ τονισθῇ ἰδιαιτέρως αὐτὴ ἡ νηπτικὴ ζωὴ, ὅπως τὸ βλέπουμε στὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

Θὰ πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι τουλάχιστον ἐμπαθὴς γιὰ νὰ κατηγορήσῃ κάποιον Κληρικὸ ὅτι δῆθεν ἀμφισβητεῖ καὶ ὑποβαθμίζει τὸ Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος ὡς εἰσαγωγικὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν μάλιστα τρέφεται ἀπὸ αὐτὰ καὶ διδάσκη προφορικῶς καὶ γραπτῶς γιὰ τὴν ἀξία τους. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ τονίζεται εἶναι ὅτι δὲν ἀρκεῖ τὸ Βάπτισμα γιὰ τὴν σωτηρία, ἐὰν δὲν ἀκολουθήσῃ καὶ ἡ βίωση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Μαθητὲς του: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν» (Ματθ. κη', 19-20). Δὲν εἶναι μόνον τὸ «βαπτίζοντες», ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο, ὅπως δῆποτε, ἀλλὰ εἶναι καὶ τὸ «διδάσκοντες τηρεῖν».

Εἶναι σημαντικὴ ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Διαδόχου τοῦ Φωτικῆς, ὅτι ἡ Χάρις διὰ τοῦ Μυστηρίου τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος εἰσέρχεται στὸ βάθος τῆς καρδιᾶς καὶ δὲν χάνεται, ἀλλὰ, ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ κατὰ Θεόν, αὐτὴ ἡ Χάρις καλύπτεται ἀπὸ τὰ πάθη, ὅποτε ἀπαιτεῖται περαιτέρω ἀναζωπύρωση τοῦ Χαρίσματος.

Ὁ ἅγιος Συμεῶν ὁ νέος Θεολόγος σὲ πολλὰ σημεία τῆς διδασκαλίας του κάνει λόγο γιὰ τὸ Βάπτισμα τοῦ ὕδατος καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ Πνεύματος. Σὲ ἓνα κείμενό του γράφει: «ὅτι δὲ οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ καὶ τοῦ αἵματος τοῦ τιμίου αὐτοῦ οἰκειότερα καὶ ἀναγκαιοτέρα ἡμῖν ἐστὶν ἡ μετάληψις... τούτου γὰρ γεγονότος καὶ πνευματικῶς διὰ τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἡμῶν βαπτισθέντων καὶ τέκνων Θεοῦ γεγονότων καὶ τοῦ σαρκωθέντος Λόγου διὰ τῆς τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ μεταλήψεως σκηνώσαντος ὡς φῶς ἐν ἡμῖν, ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς».

Σὲ ἄλλο σημεῖο ἀναφέρει τὸ ὅτι τὸ Βάπτισμα ποὺ λάβαμε στὴν νηπιακὴ ἡλικία δὲν ἀρκεῖ γιὰ τὴν σωτηρία, ἂν δὲν ἀκολουθήσῃ καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ Πνεύματος:

«Οἱ γὰρ τὸ βάπτισμα τὸ σὸν λαβόντες, ἐκ νηπίων  
καὶ ἀναξίως ζήσαντες, τούτου κατὰ τὸν βίον  
ἐξουσι τὸ κατακρίμα πλεῖον τῶν ἀβαπτίστων...  
Ἐπεὶ οὖν βεβαπτίσμεθα παῖδες ἀναισθητοῦντες,  
ὡς ἀτελεῖς καὶ ἀτελῶς δεχόμεθα τὴν χάριν,

τῆς πρώτης παραβάσεως λαμβάνοντες τὴν λύσιν...».

Σὲ ἄλλη διδασκαλία του εἶναι τὸ ἴδιο ἀποκαλυπτικὸς ὅταν λέη ὅτι, ὅπως ὁ Ἄδὰμ μετὰ τὴν παράβαση ἐξεβλήθη τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς συναναστροφῆς μετὰ τοὺς Ἀγγέλους καὶ γυμνώθηκε ἀπὸ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, «οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἁγίων δούλων αὐτοῦ χωριζόμεθα ἁμαρτάνοντες καὶ τῆς θείας καταστολῆς ἣν ἐνεδυσάμεθα οἱ βαπτιζόμενοι, αὐτὸν δηλαδὴ τὸν Χριστόν, ὡς πιστεύομεν, τοῦτον διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀποδύομεθα».

Ἔχοντας δὲ ὑπ' ὄψιν του ὁ ἅγιος Συμεὼν τὸ χωρίο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος» (Β' Κορ. γ', 18), λέγει ὅτι κατηχούμενος δὲν εἶναι μόνον ὁ ἄπιστος, δηλαδὴ ὁ μὴ βαπτισμένος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει ἀποκτήσει ἐμπειρία τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ: «Κατηχούμενος γὰρ οὐχ ὁ ἄπιστος μόνος ἄρτι λέγεται, ἀλλὰ καὶ ὁ μὴ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ νοὸς τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενος». Αὐτὸ δείχνει καθαρὰ ὅτι ἂν ὁ Χριστιανὸς, μετὰ τὸ Βάπτισμα, δὲν φθάσει στὴν μέθεξι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, «ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ νοὸς» εἶναι κατηχούμενος! Εὐτυχῶς ποὺ αὐτὰ λέγονται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο καὶ τὸν ἅγιο Συμεὼν τὸν Νέο Θεολόγο, τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία χαρακτήρισε μετὰ τὸν τίτλο τοῦ Νέου Θεολόγου, οἱ ὁποῖοι δὲν μποροῦν νὰ κατηγορηθοῦν ὅτι δῆθεν ὑποτιμοῦν τὸ ἅγιο Βάπτισμα. Ἐκτὸς καὶ ἂν κάποιος, μετὰ τὴν ἀλαζονεία του, θελήσει καὶ αὐτοὺς νὰ ἀμφισβητήσῃ.

Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, χρησιμοποιοῦντας τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρτιγέννητου βρέφους, τὸ ὁποῖο λαμβάνει δύναμη «παρὰ τῆς φύσεως σοφὸν γενέσθαι καὶ σοφὸν ἐστὶ δυνάμει», ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἡλικίας θὰ γίνῃ σοφὸς, ἂν μετέλθῃ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτό, στὴν συνέχεια λέγει ὅτι τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ Χριστιανοῦ διὰ τοῦ θείου Βαπτίσματος: «Δύναμιν μὲν ἔλαβε (ὁ Χριστιανὸς) σύμμορφος γενέσθαι τῷ σώματι τῆς δόξης τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· εἰ γοῦν καὶ ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσῃ, κατὰ Χριστὸν καὶ τὸ τούτου εὐαγγέλιον ζῶν». Μὲ αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις θὰ ἀποκτήσῃ «ἀληθεία καὶ πράγματα» καὶ ἔτσι μετὰ τὴν δύναμη αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως «δεδοξασμένον καὶ ἀκήρατον ἔξει τὸ σῶμα, ὁποῖον καὶ ὁ Κύριος ἔσχε μετὰ τὴν ἀνάστασιν, πόσω μᾶλλον τὸ πνεῦμα».

Σὲ ἄλλη διδασκαλία του λέγει ὅτι τὸ Βάπτισμα εἶναι ἀρχὴ τῆς μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι τύπος τῆς Ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ· ὁ κατ' ἀρετὴν βίος καὶ ἡ πολιτεία κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ μεσότης· καὶ ἡ νίκη κατὰ τῶν παθῶν διὰ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων εἶναι τὸ τέλος τῆς μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ «ζωὴν προξενούσα τὴν ἀνώδυνον καὶ ἀνώλεθρον καὶ οὐράνιον».

Ἄλλωστε, εἶναι γνωστὰ τὰ χωρία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὅτι «ἴση ἐστὶν ἡ ζημία, ἣ ἄμοιρον τινὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπελθεῖν, ἣ ἐν τι τῶν ἐκ τῆς παραδόσεως ἐλλείπον δέξασθαι», καὶ «πίστις καὶ βάπτισμα δύο τρόποι τῆς σωτηρίας συμφυεῖς ἀλλήλοις καὶ ἀδιαίρετοι· πίστις μὲν γὰρ τελειοῦται διὰ βαπτίσματος· βάπτισμα δὲ θεμελιοῦται διὰ τῆς πίστεως... βαπτίζεσθαι δεῖ, ὡς παρελάβομεν· πιστεύομεν δέ, ὡς βεβαπτίσμεθα· δοξάζειν δέ, ὡς πεπιστεύκαμεν».

Ὁ ὑπερτονισμὸς τῶν Μυστηρίων –τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Χρίσματος, τῆς θείας Κοινωνίας– χωρὶς τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν, ὅπως ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τὴν ἡσυχαστικὴν –νηπτικὴν παράδοση καὶ τὴν ποικιλόμορφη ἐμπειρία τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἶναι μιὰ τυπικὴ ζωὴ ποὺ δὲν σώζει. Ἡ μετοχὴ μας στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς

τις απαραίτητες προϋποθέσεις, όπως καθορίζονται από την όλη Παράδοση της Ἐκκλησίας, γίνεται «εἰς κρῖμα καὶ κατακρῖμα».

Σὲ ἓνα κείμενό μου ἔχω ἀναλύσει διεξοδικὰ ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἔκανε ἓναν παράλληλο ἀγώνα τόσο ἐναντίον τοῦ Βαρλαάμ πού ὑπερτιμοῦσε τὰ Μυστήρια καὶ ὑποτιμοῦσε τὸν ἱερό ἡσυχασμό, ὅσο καὶ ἐναντίον τῶν Μασσαλιανῶν πού ὑπερτόνιζαν τὴν νοερὰ προσευχὴ εἰς βᾶρος τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Πότε ἐπὶ τέλος θὰ κατανοηθῆ αὐτὴ ἡ ἀπλούστατη διδασκαλία, ὅπως διατυπώνεται στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση; Γιατί τόση ἄρνηση τῆς νηπτικῆς-ἡσυχαστικῆς παραδόσεως, ποῦ εἶναι ἡ εὐαγγελικὴ ζωὴ; Δὲν κατανοεῖται ὅτι αὐτὴ ἡ Ὁρθόδοξη νηπτικὴ Παράδοση διαφοροποιεῖ τὴν Ὁρθοδοξία ἀπὸ τὸν Παπικὸ Σχολαστικισμό καὶ τὸν Προτεσταντικὸ εὐσεβισμό; Δὲν μπορεῖ νὰ κατανοηθῆ ὅτι ὅλη ἡ ἡσυχαστικὴ παράδοση, ὅπως τὴν συναντοῦμε στὴν Ἁγία Γραφή, τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στὴν Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν εἶναι αὐτὴ ποῦ προσδιορίζει τὸ «βασιλείον ἱεράτευμα»;

Νομίζω ὅτι φάνηκε ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ὅτι τὸ «βασιλείον ἱεράτευμα» συνδέεται μὲ τὰ Μυστήρια καὶ τὴν νηπτικὴ-ἡσυχαστικὴ ζωὴ. Ἐξω ἀπὸ αὐτὸν τὸν συνδυασμὸ δὲν μπορεῖ νὰ κατανοηθῆ οὔτε ἡ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἡ νηπτικὴ διδασκαλία τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων καὶ Πατέρων, ὅπως ἐκφράζεται καὶ στὴν «Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν». Ἐπίσης, χωρὶς τὴν ἡσυχαστικὴ παράδοση δὲν μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθοῦν οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἰδίως μάλιστα ἡ Β΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ, ἡ ὁποία, νομίζω, εἶναι ἡ πεμπτοῦσία τῆς ὅλης φιλοκαλικῆς διδασκαλίας.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ διερωτῶμαι πῶς εἶναι δυνατὸν ὀρθόδοξοι θεολόγοι νὰ ὑπονομεύουν ὅλη τὴν νηπτικὴ-ἡσυχαστικὴ παράδοση καὶ νὰ κάνουν λόγο περὶ μιᾶς «μυστικίστικης καὶ μαγικῆς κατανόησης τοῦ χριστιανικοῦ μυστηρίου» πού λειτουργεῖ εἰς βᾶρος τῆς «λειτουργικῆς ἀναγεννήσεως»; Μακρὰν ἐπ' ἐμοῦ μιὰ τέτοια θεώρηση, τὴν ὁποία θεωρῶ ἐσχάτη βλασφημία. Πιστεύω ἀκράδαντα ὅτι ὁ συνδυασμὸς μεταξὺ μυστηριακῆς καὶ νηπτικῆς ζωῆς δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὴν παπικὴ «σακραμενταλιστικὴ ἀντίληψη τῶν μυστηρίων», ἥτοι τὴν «κατὰ κάποιον τρόπο μαγικὴ κατανόηση τῶν Χριστιανικῶν Μυστηρίων» καὶ τὴν προτεσταντικὴ «ἀπόρριψη τοῦ Μυστηρίου».

Πολλὰ θὰ μπορούσαν νὰ γραφοῦν πάνω στὰ θέματα αὐτά, ἀλλὰ θὰ καταλήξω τὸ κείμενο αὐτὸ σημειώνοντας ὅτι κάποιος ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος, σὲ προφορικὴ συζήτηση πού εἶχα μαζί του στὸ παρελθόν, ὑποστήριξε τὴν ἄποψη ὅτι οἱ Καθηγητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν ἀποτελοῦν τὴν «θεολογοῦσα Ἐκκλησία».

Θεωρῶ αὐτὴν τὴν φράση μέγα σφάλμα, ἀφοῦ δὲν μπορούμε νὰ χωρίσουμε τὴν Ἐκκλησία σὲ θεολογοῦσα πού δὲν ποιμαίνει, καὶ σὲ ποιμαίνουσα πού δὲν θεολογεῖ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ἐρμηνεύοντας τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων τονίζει τὴν σχέση πού πρέπει νὰ ὑπάρχη μεταξὺ Ἐπισκόπων, θεολόγων καὶ μοναχῶν, ἀφοῦ οἱ Ἐπίσκοποι εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ θεολόγοι εἶναι οἱ πνευματικοὶ ὀδόντες πού λειαινούν τὴν τροφὴ καὶ τὴν προσφέρουν στὸν λαὸ καὶ οἱ μοναχοὶ εἶναι ἡ κόμη πού στολίζει τὴν κεφαλὴ, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ τρίχες πού ἔχουν νεκρωθῆ. Μέσα στὴν Ἐκκλησία, παρὰ τὶς διαιρέσεις τῶν χαρισμάτων, πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐνό-

τητα, ή όποία όμως πρέπει να στηρίζεται στην όλη Παράδοση της Έκκλησίας.

Είναι ανάγκη, λοιπόν, όλοι μας, Κληρικοί, καθηγητές, θεολόγοι, μοναχοί, λαϊκοί να έγκολπωθοῦμε την έκκλησιαστική παράδοση, να μελετᾶμε όλα τα έκκλησιαστικά θέματα μέσα από την σύνολη παράδοση της Έκκλησίας μας, όπως εκφράζεται στους Προφήτες, Άποστόλους και Πατέρες της Έκκλησίας, και όχι να μεταφέρουμε ξένες διδασκαλίες στον έκκλησιαστικό χῶρο. Πρέπει δὲ να αποφεύγουμε να διδάσκουμε στους νέους Κληρικούς και θεολόγους, χρησιμοποιώντας απόψεις της παλαιότερης προτεσταντικής θεολογίας, που είναι πνευματικά «μικρόβια» και άρρωσταίνουν τὰ μέλη της Έκκλησίας.

Βέβαια, άλλο είναι να γνωρίζουμε τις απόψεις διαφόρων προτεσταντικῶν Σχολῶν, για να κάνουμε την διάκριση μεταξύ όρθοδόξου θεολογίας και έτεροδοξίας, και άλλο να τις έρμηνεύουμε ώσαν να αποτελούν και να εκφράζουν την όρθόδοξη θεολογία. Αὐτή ή θεολογική σύγχυση πρέπει σήμερα, ύστερα από τόσες μελέτες, να παύση να υπάρχει, και γι' αυτό όφείλουμε να στεκόμαστε με πολύ σεβασμό τόσο απέναντι στην Όρθόδοξη Παράδοσή μας, όσο και σὲ αὐτούς που την βιώνουν έμπειρικῶς και την εκφράζουν θεολογικῶς.

Ζητῶ την επίείκεια τῶν αναγνωστῶν, επειδὴ επέκτάθηκα σὲ μιὰ εὐρύτερη ἀνάλυση μερικῶν βασικῶν θεμάτων, χρησιμοποιώντας βιβλικά και πατερικά χωρία. Τὸ ἔκανα όμως αὐτό, επειδὴ ἀπεχθάνομαι τὸν στοχαστικό, συνθηματολογικό και λαϊκίστικο λόγο σὲ τέτοια σοβαρὰ θεολογικά ζητήματα, ἀφοῦ ὁ στοχασμός, ή συνθηματολογία και ὁ λαϊκισμός συνιστοῦν μιὰ κοσμική νοοτροπία, ή όποία δὲν ἔχει σχέση με την όρθόδοξη θεολογία. Ἡ βάση της όρθοδόξου θεολογίας είναι ή έμπειρία τῶν θεουμένων και όχι ὁ κοσμικὸς λαϊκισμὸς που δημιουργεῖ προβλήματα στους Χριστιανούς.

Περὶσσότερα, όμως, για τὰ θέματα που τίγονται στὸ παρὸν ἄρθρο, για την σχέση μεταξύ θεολογίας και έμπειρίας, θὰ ἀναφερθοῦν, όταν θὰ εκδοθοῦν, ἐλπίζω σύντομα, οἱ ἀναλύσεις της θεολογικής σκέψεως τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη.

